27 АВГ 1991

Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزى

ҲИЖРИЙ:
ҚАМАРИЙ, 1412 ЙИЛ,
САФАР, 8-КУН,

ШАМСИЙ,
1370 ЙИЛ,
СУМБУЛА, 3-КУН.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган | 1991 йил 21 август, чоршанба 160-сон | НАРХИ ОБУНАЧИГА 7 ТИЙИН, СОТУВДА 10 ТИЙИН.

ССCРДА ФАВҚУЛОДДА ҲОЛАТ ДАВЛАТ КОМИТЕТИНИНГ БАЁНОТИ

ССCРнинг айрим жойларида фавқулодда ҳолат амал қила бошлаган биринчи куннинг ўзидаёқ одамлар бироз енгил нафас олганликлари маълум бўлди. Ҳеч қаерда тартиб бирон-бир тарзда жиддий бузилгани қайд этилмади. СССРда Фавқулодда ҳолат давлат комитетига фуқаролардан тушаётган кўпдан-кўп хатларда мамлакатни жуда оғир тангликдан чиқариб олиш юзасидан кўрилаётган чора-тадбирлар қўллаб-қувватланмоқда. Чет эллардан мамлакатимиздаги воқеалар хусусида олинган дастлабки фикр-мулоҳазаларда ҳам муайян тарзда тўшуниш борлиги сезилиб турибди, чунки ажнабий давлатларни жуда ташвишга солаётган бундан бошқача тарзда ривожланишнинг хаёл қилинган режаларидан энг ёмони ядро қуролига эга бўлган мамлакатимизда тартибсизлик ва бошбошдоқликка олиб борган бўлур эди. Фавқулодда ҳолат жорий этилиши муносабати билан жамиятимиз ичида ҳам, чет элларда ҳам ишончсизлик ва хавфсираш билдирилаётгани ўз-ўзидан равшан. Ҳа, бунинг учун асос бор: чунки кейинги йилларда, афсуски, давлатимиздаги амалий ишлар жуда кўпинча эълон қилинган мақсадларга асло мос келмас эди. Халқнинг умидлари неча марталаб алданди. Бу сафар биз совет раҳбариятининг фаолияти ишонч қозониши учун ҳамма ишни қиламиз.

Ватанимизнинг кўпчилик иттифоқдош ва мухтор республикаларида вазиятнинг бевосита қалтислиги мулоҳазалари билан кўрилган чора-тадбирлар қўллаб-қувватланмоқда. СССРда Фавқулодда ҳолат давлат комитети халқларнинг конституциявий суверен ҳуқуқларига асло қасд қилмоқчи эмаслигини улар тушунмоқдалар.

Умуммиллий тотувликни талаб қиладиган мана шу нозик пайтда шу йилнинг 19 август куни эрталаб РСФСР раҳбарлари Б. Ельцин, И. Силаев ва Р. Хасбулатовлар имзолаган мурожаатнома орага ихтилоф солувчи оҳангда янгради. Бу мурожаатнома мухолифчилик руҳида ёзилган. Унда ғайриқонуний хатти-ҳаракатларга бевосита гиж-гижлаш ҳам бор, бу нарса фавқулодда ҳолат тартиби ҳақидаги қонунда белгиланганига зиддир.

СССР Фавқулодда ҳолат давлат комитети сабр-тоқат кўрсатиб ва амалий ҳамкорликка интилиб, бу сафар масъулиятсизларча, ноoқилона қўйилган қадамларга қарши огоҳлантириш билан чекланиш мумкин, деб ҳисоблайди. Бу сафар ҳам Россия раҳбариятида шахсиятпарастлик устунлик қилди. Ҳолбуки, халқ сиёсатга россияликларнинг туб манфаатларига мос келадиган тузатишлар киритилишини умид қилмоқда.

ССР Иттифоқининг бутун ҳудудида шу бугундан эътиборан ва келгусида ҳам СССР Конституциясининг ва СССР қонунларининг устиворлиги принципи тикланишини яна бир таъкидлаб ўтмоқчимиз. Бизнинг тажрибамиз ҳамманинг жонига теккан қуруқ ваъдалардан фарқ қилиб, қабул этилган қарорларни сўзсиз амалга ошириш билан мустаҳкамланади, деб ишонтирамиз.

ЎЗБЕКИСТОН СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК ЖУМҲУРИЯТИНИНГ ПРЕЗИДЕНТИ, ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ БИРИНЧИ КОТИБИ И. А. КАРИМОВНИНГ РЕСПУБЛИКА АҲОЛИСИГА МУРОЖААТИ

Азиз дўстлар!

Ўртоқлар!

СССР вице-президенти ўртоқ Г. И. Янаевнинг фармони, совет раҳбариятининг баёноти ва СССРда Фавқулодда ҳолат давлат комитетининг совет халқига мурожаати ва қарорлари муносабати билан жумҳуриятимизда истиқомат қилувчи ҳамма фуқароларни, катта-кичик барча ҳамюртларимизни шу мураккаб вазиятда ақл-идрок билан иш тутишга, тинчлик-осойишталикни сақлашга, сабр-тоқатли бўлишга даъват этаман.

Содир бўлган вазиятдан қандай хулосалар чиқариш мумкин?

Биринчидан, ҳар биримиз оғир ва вазмин бўлишимиз керак. Бошимизга тушган бу синовлар, ноаниқ давр ва шароитдан авваламбор ақл ва идрокимизни бир жойга йиғиштириб, инсоф ва виждонни йўқотмасдан, саросимага тушмасдан чиқишимиз керак.

Иккинчидан, Ўзбекистон жумҳурияти, унинг раҳбарияти қайта қуриш даврида ҳам ҳеч қачон бировнинг гапига кириб иш тутган эмас. Марказдан, бошқа баъзи бир жумҳуриятлардан қандай қарорлар чиқмасин, ваъдалар берилмасин, ҳар қандай чақириқлар, даъватлар, йўл-йўриқ кўрсатишга ҳаракатлар бўлмасин, биз ўзимиз танлаган йўлимиздан ва белгилаб олган мақсадимиздан қайтганимиз йўқ.

Бу йўл бизнинг халқимиз тарихига, урф-одатларига, табиатимиз шарт-шароитларига, хуллас, халқимиз манфаатларига мос йўлдир.

Бу йўлни бир нарса билан солиштириш мумкин. У ҳам бўлса ўткир, қиррали тоғ устидан йўл топиб юриш билан баробардир. Бу йўлда қанчалик оғир ва мураккаб шароит бўлмасин, на чапга, на ўнгга ўйламасдан, ақлимизни ишлатмасдан бирор қадам ташлаб бўлмайди. Бу ниҳоятда хавфлидир. Агар шундай қадам ташламоқчи бўлсак, биз ўз йўлимизни, халқимиз қўллаб-қувватлаган йўлимизни йўқотиб қўйишимиз мумкин.

Учинчидан, бизнинг тарихимиз, халқимиз бошидан кечириб ўтган даврлар қандай бўлмасин, бу бизнинг тарихимиздир.

Биз бировларга ўхшаб бу муқаддас тарихга тош отганимиз ва уни хўрлаганимиз йўқ. Яъни, бошқача қилиб айтганда, ҳатто кейинги йилларнинг ўзини олганимизда ҳам бу даврда мамлакатдаги турли кучли оқимлар биринчи кўринишда қанчалик ёқимли бўлмасин, бизларни йўлдан урмоқчи бўлган кучларнинг сиёсати қанчалик кучли бўлмасин, марказга ёқиш-ёқмаслик масаласи қанчалик кўндаланг бўлиб туришига қарамасдан, биз ўз йўлимиздан қайтганимиз йўқ.

Оддий тил билан айтганда, биз ўзлигимизни йўқотмасдан ўз сиёсатимизни олиб бораяпмиз ва келажакда ҳам шу сиёсатга қодирмиз.

Тўртинчидан, бизларга қандай кучлар қарши чиқмасин, бизнинг фаолиятимизни диктатура деб атамасин, биз ҳар доим — буни ҳеч ким рад эта олмайди — мустаҳкам тартиб-интизом тарафдори бўлганмиз ва ўз сиёсатимизга тартиб-интизомни пойдевор қилиб олганмиз. Яна бир марта қайтараман: буни ҳеч ким рад эта олмайди.

Қаерга боришим, қаерда сўзга чиқишимдан қатъи назар, мен доим одамларимиздан, халқимиздан, раҳбарларимиздан интизомнинг жиловини қўлдан бермаслик тўғрисида доим ўтиниб сўраганман, талаб қилганман.

Нимага деганда, тарихимиз, ҳаётимиз шуни кўрсатиб турибдики, тартиб-интизомни қўлдан чиқарган раҳбарият уни ҳеч қачон қайтариб ололмайди ва ўз халқини, унга ишонган фуқароларини ҳимоя қилишга заиф бўлиб қолади.

Тартиб-интизомни бўшаштириш сиёсати оқибатини ва таъсирини мамлакатимизда яшаб турган ҳар қайси оила ва ҳар бир инсон ўз ҳаётида яққол сезиб турибди. Бундай ҳолатни, бундай вазиятни авваламбор мамлакатимиздаги миллатлараро ва республикалараро муносабатларнинг кескинлашаётганидан, халқнинг турмуш даражаси пасайиб кетаётганидан, одамларнинг нотинч ва норози бўлаётганидан ҳам яққол кўришимиз мумкин.

Бешинчидан, шуни ҳам халқимизга очиқдан-очиқ, рўй-рост айтишимиз керакки, қайта қуришни бошлаганимизга олти йил бўлди. Қуруқ гаплар, дабдабали ваъдалар одамларимизнинг жонига тегди. Бугун-эрта ҳаётимиз яхши бўлади деган, озгина чидангглар деган гапларга ва ваъдаларга ҳеч кимда ишонч қолмади. Бу ҳам аҳволнинг кескинлашувига, одамларнинг ғазабланишига асос бўлди.

Азиз дўстлар!

Бу гапларни айтиб, мен сизларга ҳеч қандай янгиликни очиб бераётганим йўқ. Бунинг ҳаммаси кўпчиликка маълум ва бу гаплар аксарият халқимиз орасида кўпдан бери бўлиб келаяпти.

Халқимиз бўлаётган ўзгаришлар, иқтисодий ислоҳотларга тан бериб, амалий самаралар ва натижаларни кутаяпти.

Кўпчилик билан гаплашсангиз, улар қайси ёшда, қайси ишда бўлишидан қатъи назар, бошимизга тушган савдолар қачон тугайди, яхши кунлар қайтармикин, деб савол беришлари ҳаммамизга маълум. Бундай саволларга жавобни халқимиз кўпдан бери кутаяпти. Лекин бундай оғир саволларга жавоб беришда мамлакатимиз раҳбариятининг заифлиги маълум бўлиб қолди.

Бугун мамлакатимизда бўлаётган ўзгаришлар тўғрисида гап борар экан, ҳаммамиз ҳам амалий ишлар билан халқимизга, Ўзбекистонимизга қандай енгиллик, фаровонлик ва тараққиёт йўлида қандай яхшилик бўлади, деган саволлар бераяпмиз.

Лекин ҳозирча мамлакатнинг ҳокимият доиралари қандай йўл билан, нималар орқали, қандай сиёсат орқали бу мақсадларга эришиш мумкинлиги ҳақида тўлиқ, батафсил маълумот берганча йўқ.

Бу маълумотлар билан чуқур танишганимиздан кейингина бўлаётган ўзгаришларга ўзимизнинг муносабатимизни албатта билдирамиз.

Лекин ишонтириб айтамизки, биз ўз халқимизнинг, Ўзбекистонда яшаётган барча аҳолининг туб манфаатлари, осойишталиги ҳисобга олинган ҳолда янги сиёсатни қўллашимиз мумкин.

Бизга тинчлик ва осойишталик керак. Биз ҳар бир оиланинг тинч-тотув яшаши тарафдоримиз ва шунга интилаётган, шуни таъминлайдиган сиёсатни қўллаб-қувватлаймиз.

Азиз юртдошлар!

Яна бир бор сизларга мурожаат қиламан. Шундай оғир синовдан ўтаётган бир пайтда халқимиз сабр-тоқат ва бардош билан, вазмин бўлиб, тинчликни сақлаш мақсадида жипслашиши керак. Бир ёқадан бош чиқариб ҳаракат қилиш керак. Тинчликни бузаётган, ўз манфаатини кўзлаётган ҳар хил шахсларга, муттаҳамларга қулоқ солмасдан, ўзи танлаган йўлдан қолмаслиги керак.

Юртимиз, халқимиз тарихда жуда кўп синовлардан юзи ёруғ бўлиб чиққанмиз.

Ишонаманки, бу оғир синовлардан ҳам эсон-омон ўтамиз.

ССCР ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИДА

19 август куни иттифоқдош республикалар вакиллари иштирокида Иттифоқ—республика валюта комитетининг навбатдаги мажлиси ўтказилди. Мажлисни СССР Бош вазирининг биринчи ўринбосари В. И. Шчербаков олиб борди.

Муомаладаги пулнинг мамлакат ичкарисида бемалол алмаштиришга ўтказиш, тижорат кредитлари шароитида харид қилинадиган халқ истеъмоли ва оммавий эҳтиёж молларини республикаларга тақсимлаш, ҳукуматлараро битимларга мувофиқ хориждаги айрим мамлакатларга совет хом ашёсини етказиб беришдан тушган валюталардан фойдаланиш, кредит битимларини рўёбга чиқариш муаммоларига дахлдор масалалар муҳокама этилди. Кўриб чиқилган масалалар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди.

Ⓞ

СССР Вазирлар маҳкамаси ўзининг 19 август куни бўлиб ўтган мажлисида совет раҳбариятининг баёнотидан ҳамда СССРда Фавқулодда ҳолат давлат комитети қарорларидан келиб чиқадиган долзарб вазифаларни муҳокама қилди. СССР Вазирлар маҳкамаси мамлакатни қамраб олган, Совет давлатининг мавжудлигига хавф солаётган чуқур сиёсий ва иқтисодий таназзулни бартараф этишга, қонунийлик ва ҳуқуқ-тартиботни тиклашга, жамиятнинг ҳаётий фаолияти ва вазиятни барқарорлаштиришнинг муҳим шарти сифатида халқ хўжалиги бир меъёрда ишлашини таъминлашга қаратилган бу қарорларни қўллаб-қувватлади.

Мажлисда озиқ-овқат маҳсулотларини тайёрлаш, сақлаш, қайта ишлаш ва тақсимлашни ташкил этиш, мамлакат халқ хўжалиги ҳамда аҳолини ёқилғи ва энергия билан таъминлаш масалалари Вазирлар маҳкамасининг диққат марказида туриши кераклиги таъкидланди. СССР Вазирлар маҳкамаси иқтисодий ислоҳотни давом эттиришга қаратилган стратегик йўл доирасида ўз вазифаларини бошқарувнинг республика ва маҳаллий идоралари билан мустаҳкам ҳамкорликда СССР Конституцияси ва қонунларига мувофиқ амалга ошириб, ўз куч-ғайратини иқтисодий турмушдаги беқарорлаштирувчи ҳодисаларни бартараф этишга сарфлайди.

СССР Вазирлар маҳкамаси ўз раёсатининг 17 августдаги қарорини қўллаб-қувватлади. Қарорда Иттифоқ шартномаси матни амалда маъқулланган ва айни вақтда шартноманинг ажралмас қисми сифатида шартнома қоидаларини рўёбга чиқариш ҳамда мамлакат ва мустақил жумҳуриятлар иқтисодиётининг бутун ўтиш даврида фаолият кўрсатишини таъминлаш воситасини кўзда тутувчи таклифлар мажмуи қабул қилиниши зарурлиги ёқланган.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИ РАЁСАТИ ВА ЎЗБЕКИСТОН ССР ПРЕЗИДЕНТИ ҲУЗУРИДАГИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН, ВИЛОЯТЛАР ВА ТОШКЕНТ ШАҲАР РАҲБАРЛАРИ ИШТИРОКИДАГИ ҚЎШМА МАЖЛИСИНИНГ БАЁНОТИ

1991 йил 19 август куни СССР вице-президенти Г. Янаевнинг Михаил Сергеевич Горбачев саломатлиги ёмонлашганлиги сабабли СССР Президенти вазифаларини ижро этиш имконияти йўқлиги муносабати билан СССР Президенти вазифаларини бажаришга киришгани тўғрисидаги фармони қабул қилинди. Совет раҳбариятининг мамлакат айрим ҳудудларида фавқулодда ҳолат жорий этиш ва СССРда Фавқулодда ҳолат давлат комитети тузилганлиги тўғрисидаги баёноти ҳам қабул қилинди.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Раёсати, Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси Қорақалпоғистон республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар раҳбарлари иштирокида Ўзбекистон халқига мурожаат этиб, қуйидагиларни баён қилади:

1. Бугун мамлакатда ниҳоятда зиддиятли аҳвол юзага келди, республикалараро қарор топган алоқалар бузилди, нарх-наво ошиб кетди, аҳолининг турмуш даражаси пасаймоқда, халқни озиқ-овқат ва истеъмол моллари билан таъминлаш кундан-кунга ёмонлашмоқда, миллатлараро ва ижтимоий танглик, жиноятчилик кучаймоқда, фуқароларнинг хавфсизлиги ва осойишталиги етарли даражада таъминланмаяпти. Мамлакатдаги тоқат қилиб бўлмайдиган бундай аҳвол узоқ вақтдан бери давом этмоқда ва ҳал қилиниши зарур.

Бундай вазиятда ижтимоий-сиёсий барқарорликни сақлаш ва мустаҳкамлаш, барча соғлом сиёсий ва ижтимоий кучларни жипслаштириш, ишлаб чиқаришни бошқаришнинг барча соҳаларида, умуман халқ хўжалигида қаттиқ интизом ва тартиб ўрнатиш бирдан-бир тўғри йўл ҳисобланади.

2. Бундай мураккаб даврда одамларнинг осойишталигини бузишни, тартибсизлик, низолар келтириб чиқаришни, бир гуруҳни иккинчи гуруҳга қарши қўйишни, ҳокимият идораларига ишончсизлик уруғи сочишни, аҳоли ўртасида шубҳа, қўрқув, саросима туғдиришни хоҳлаётган ва шунга интилаётган бузғунчи унсурлар бор. Ана шу кучларнинг ҳаммасига қонунга мувофиқ қатъиян зарба бериш, келиб чиқиши мумкин бўлган иғвогарона ҳаракатларнинг олдини олиш, вазминлик ва осойишталикни сақлаш, ҳушёр бўлиш ва ақл-идрок билан иш юритиш зарурдир.

3. Аҳолини озиқ-овқат, истеъмол моллари ва кундалик эҳтиёж ашёлари билан узлуксиз таъминлаш учун барча имкони бўлган ишларни қилиш, ҳар қандай резервларни қидириб топиш — кечиктирмай ҳал этишни талаб қилаётган биринчи даражали аҳамиятга молик масаладир. Жойлардаги идоралар, умуман совет ҳокимияти барча раҳбарларининг қобилияти, уларнинг инсон тўғрисида, ҳар бир оила, умуман жамиятимиз тўғрисида сўзда эмас, амалда ғамхўрлик кўрсатишга қодирлиги мана шунда намоён бўлади ва шу билан ўлчанади.

4. Чайқовчиликка, молларни яшириб қўйишга, халқ ҳисобидан бойлик орттириш учун интилишга қарши кураш шаклларини тубдан ўзгартириш талаб этилади. Одамларнинг осойишталиги ва фаровонлигини таъминлаш, уларнинг конституциявий ҳуқуқлари ҳамда эркинликларини ҳимоя қилиш — ҳуқуқни муҳофаза этиш идораларининг, советларнинг ва партия комитетларининг, республикамиздаги барча соғлом кучларнинг асосий вазифасидир.

5. Биз турли ижтимоий ва сиёсий гуруҳлар ўртасидаги келишмовчиликларни ҳал этиш учун тинч вақтда куч, аввало ҳарбий куч ишлатилишига қаршимиз. Шаҳарлар, қишлоқлар, овуллар ва қўрғонларда истиқомат қилувчи кишиларнинг осойишталиги биз учун ҳамма нарсадан афзал ва биз бу йўлда ҳамма ишларни қилишга тайёрмиз. Ижтимоий тотувликка, интизомга, барқарорликка даъватимизни республикамиз аҳолисининг барча табақалари тушуниб кутиб олишларига аминмиз.

6. Кенг доирадаги ижтимоий кучлар иштирокида ишлаб чиқилган, республика Олий Кенгаши маъқуллаган ва изчил амалга оширилаётган ижтимоий-иқтисодий сиёсатимиз ўзгармасдир. Ҳамма жойда ва ҳамма нарсада, турмушимизнинг барча жабҳаларида қаттиқ интизом ва тартибни сақлаган ҳолда ўзбек халқининг фаровонлигини, Ўзбекистон ҳудудида яшаётган барча кишиларнинг эсон-омонлигини таъминлаш, миллатлараро ва ижтимоий тотувликни сақлаб қолиш биз юритаётган сиёсатнинг олий мақсадидир. Республикамиз Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг сессияларида қабул қилинган республика давлат мустақиллиги тўғрисидаги декларация қоидаларини, иқтисодий турмушда ислоҳотларни янада ривожлантириш, мулкчиликнинг барча шаклларига тенг ҳуқуқ бериш йўлини, корхоналар ва хўжаликлар мустақиллигини кучайтириш, тадбиркорликни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш, республикамизнинг ташқи иқтисодий алоқаларини кенгайтириш ва мустаҳкамлаш йўлини бундан буён ҳам оғишмай ва изчил амалга ошираверади.

7. Нормал ижтимоий-сиёсий аҳволни қўллаб-қувватлашга, турмуш таъминотининг барча соҳаларида тинимсиз фаолият кўрсатилишига, республика аҳолисини озиқ-овқат маҳсулотлари ҳамда кундалик зарур моллар билан барқарор таъминлашга тааллуқли тадбирларнинг бутун мажмуи амалга оширилишини назорат этиш зиммасига юклатиладиган ижроия ҳокимият ва бошқарув идораларининг ишини мувофиқлаштириб турадиган республика комиссиясини тузиш мақсадга мувофиқ, деб ҳисоблансин.

8. Ўзбекистон ССР Матбуот давлат комитети ва Ўзбекистон ССР Телекўрсатув ва радиоэшиттириш давлат комитети оммавий ахборот воситалари ишини «Оммавий ахборот воситалари тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР қонунига қатъий риоя этган ҳолда таъминласинлар.

9. Вазмин бўлиш ва осойишталикни сақлаш, турли миш-мишлар ва иғвогарликларга учмаслик, эҳтиросларнинг авж олишига йўл қўймаслик, кишиларнинг тинч яшаши, ишлаши ва ўқиши учун барча шароитларни яратиш республикамиз ҳар бир фуқаросининг ҳозирги вазиятдаги олий бурчидир.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Раёсати ва Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси Қорақалпоғистон, вилоятлар ва Тошкент шаҳар раҳбарлари билан биргаликда республикамиз ва халқимиз, эътиқодидан ва қайси миллатга мансублигидан қатъи назар, жуда оғир кунларга дош берган барча кишилар бу синовдан ҳам муваффақиятли ўтадилар, ҳозирги вазиятдан шараф билан чиқадилар, деб ишонч билдирадилар.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Раёсати

Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси

ССCР ДАВЛАТ БАНКИДА

СССР Давлат банки маълум қилади: вакил қилинган банклар ўз шахсий ишлари билан чет элга кетаётган фуқароларга 1991 йилнинг 21 августидан бошлаб валюта сотишни вақтинча тўхтатадилар.

Мазкур қарор айрим корхоналар ва ташкилотлар хорижий мамлакатларга экспорт қилинган моллар ва кўрсатилган хизматлардан тушган валюта тушумларини СССРга ўтказиш юзасидан ўз мажбуриятларини бажармаганлиги натижасида юзага келган валюта аҳволидаги оғир танглик туфайли қабул қилинди.

ОСОЙИШТАЛИКНИ САҚЛАЙЛИК, ТАРТИБНИ МУСТАҲКАМЛАЙЛИК

19 август куни Ўзбекистон ССР Президенти И. А. Каримов Тошкент шаҳри фаоллари билан учрашди. Учрашувда мамлакатда юзага келган вазият кўриб чиқилди. Республика Президенти ҳозирги мураккаб вазият ҳақида ахборот берди. У совет жамиятини демократик руҳда қайта тиклашга умид туғдирган қайта қуриш ҳозир боши берк кўчага кириб қолганини таъкидлади. Бунинг сабаби қайта қуришнинг аниқ-равшан концепцияси бўлмаганлигида, уни рўёбга чиқаришнинг стратегияси ишлаб чиқилмаганлигидадир. Ўзбек халқининг: «Янги уй қурмай туриб, эскини бузма» деган доно мақоли бор, деди Ислом Абдуғаниевич. Бизда эса аксинча бўлди — эскисини бузиб ташладик, аммо янгисини қуришга улгурмадик. Мана сизга аянчли натижа — ёмонроқ яшай бошладик.

И. А. Каримов айрим жойларда фавқулодда ҳолат жорий этилиши маълум эканини таъкидлади. Бизнинг республикамизда эса уни жорий этишга ҳожат йўқ. Ўзбекистонда барқарор вазият юзага келди, бир маромдаги меҳнат таъминланди. Бу аҳоли турмуш даражасини ошириш, уни ижтимоий ҳимоя қилиш йўлидаги аниқ мақсадни кўзловчи сиёсатнинг натижасидир. Ўзбекистон ССР Президентининг бир қанча фармонлари, республика раҳбариятининг бошқа тадбирлари ана шунга қаратилган. Бу ўринда интизом ва тартибни мустаҳкамлаш йўли билан демократик ўзгартишлар қилинганлиги муҳим аҳамиятга эга бўлди. Тартиб ва интизом бўлмаса, ҳеч қандай демократия одамларга, халққа ҳеч бир яхшилик келтирмайди. Мамлакатимизда кейинги йилларда рўй берган воқеалар ҳам бундан далолат бермоқда. Айни вақтда сиёсий шахсиятпарастлик, ҳокимиятга интилиш кўпинча демократия, ошкоралик билан ниқобланмоқда.

Шундан сўнг Ўзбекистон ССР Президенти янги Иттифоқ шартномасига тўхталди. Айни вақтда у Ново-Огаревода ишлаб чиқилган шартнома нусхасининг тарафдори бўлиб қолишини таъкидлади, чунки у яхшилаб пишиқтирилган, пухта ўйлаб тузилган ҳужжат бўлиб, барча томонларнинг манфаатларини акс эттиради.

Учрашувда Ўзбекистон ССР вице-президенти Ш. Р. Мирсаидов, халқ депутатлари Тошкент шаҳар советининг раиси, Тошкент шаҳар партия комитетининг биринчи котиби А. И. Фозилбеков қатнашдилар.

(ЎзТАГ).

СОВЕТ РАҲБАРИЯТИНИНГ ЖУРНАЛИСТЛАР БИЛАН УЧРАШУВИ

19 август куни СССР Ташқи ишлар вазирлигининг матбуот марказида Г. И. Янаевнинг журналистлар билан учрашуви бўлди. Учрашувда О. Д. Бакланов, Б. К. Пуго, В. А. Стародубцев, А. И. Тизяков қатнашдилар.

Г. И. Янаев қисқача баёнот бериб, М. С. Горбачев саломатлиги ёмонлашганлиги сабабли СССР Президенти вазифаларини бажариш имконияти йўқлиги муносабати билан СССР Конституциясининг 127(7) моддаси асосида Президент вазифасини вақтинча бажаришга киришганини таъкидлади.

Хонимлар ва жаноблар, ўртоқлар, Совет Иттифоқи тақдири ва бутун дунёдаги вазият учун масъулиятли бир пайтда сизларга мурожаат этаяпман, деди у. Совет Иттифоқи чуқур ислоҳотлар йўлига кириб ва бу йўлда анчагина масофани босиб ўтиб, ҳозир чуқур тангликка тушиб қолди. Бу тангликнинг янада кучайиши ислоҳотлар йўлининг ўзини ҳам хавф остида қолдириши ва халқаро турмушда жиддий фалокатга дучор этиши мумкин. Мамлакатдаги ишлаб чиқариш кескин пасайганлиги, муқобил саноат ва қишлоқ хўжалик тузилмаларининг фаолияти ҳозирча бу пасайишнинг ўрнини тўлдирмаётганлиги, Совет Иттифоқи халқларининг бундан буёнги тотув яшашига ва ривожланишига таҳликали хавф солаётганлиги сир эмас.

Мамлакатда бошқарилмаслик ва кўп ҳокимиятчилик вазияти вужудга келди. Буларнинг ҳаммаси аҳолини кенг миқёсда норози қилмай қола олмади. Унинг устига мамлакатнинг парчаланиши, ягона иқтисодий маконнинг, фуқаролик ҳуқуқлари ягона маконининг, ягона мудофаа ва ягона ташқи сиёсатнинг барбод бўлиши ҳам аниқ хавф сола бошлади.

Бундай шароитда нормал яшаб бўлмайди. СССРнинг кўпгина районларида кўпмиллатли, миллатлараро тўқнашувлар натижасида қон тўкилмоқда. СССРнинг парчаланиши ички ва шу билан бирга халқаро миқёсда оғир оқибатларга олиб борган бўлур эди. Мана шундай шароитда мамлакатнинг фалокат сари тойиб кетишини тўхтатиш учун кескин чоралар кўришдан бошқа йўлимиз йўқ.

СССР Президенти вазифасини бажарувчи мамлакатни идора қилиш ва фавқулодда ҳолат тартибини самарали амалга ошириш учун Фавқулодда ҳолат давлат комитетини тузишга қарор қилинганини журналистларга эслатиб ўтди.

СССРда Фавқулодда ҳолат давлат комитети мамлакат бошига тушган тангликнинг чуқурлигини жуда яхши англаб турибди, ватан тақдири учун масъулиятни ўз зиммасига олмоқда, давлатни ва жамиятни тангликдан тезроқ чиқариб олиш учун энг жиддий чора-тадбирларни кўришга азму қарор берган, деди у.

Биз янги Иттифоқ шартномаси лойиҳасининг кенг умумхалқ муҳокамасини ўтказишни ваъда қиламиз. СССРнинг ҳар бир фуқароси мана шу жуда муҳим ҳужжатни осойишта вазиятда идрок этиш ҳуқуқига ва имкониятига эга бўлади, чунки буюк ватанимизнинг кўпдан-кўп халқлари тақдири Иттифоқнинг қандай бўлишига боғлиқ бўлади.

Биз қонунийлик ва ҳуқуқ-тартиботни зудлик билан тиклашга, қон тўкилишига чек қўйишга, жиноятчиликка қарши шафқатсиз уруш эълон қилишга, жамиятимизни обрўсизлантирадиган ва совет фуқароларини хўрлайдиган шармандали ҳодисаларни қўпориб ташлашга аҳд қилганмиз. Биз шаҳарларимизнинг кўчаларини жиноятчи унсурлардан тозалаймиз, халқ мулкини талон-торож қилувчиларнинг ўзбошимчалигига чек қўямиз.

Биз ҳақиқий демократик жараёнлар тарафдоримиз, ватанимизни янгилаш сари, иқтисодий ва ижтимоий равнақ сари олиб борадиган ва унинг миллатлар жаҳон ҳамжамиятида муносиб ўрин олишига имкон берадиган изчил ислоҳотлар сиёсатининг тарафдоримиз.

Мамлакатнинг тараққиёти аҳолининг турмуш даражаси пасайишига асосланмаслиги керак. Соғлом жамиятда барча фуқароларнинг фаровонлигини доимо ошириш қоида бўлиб қолиши лозим. Биз шахс ҳуқуқларини мустаҳкамлаш ва ҳимоя қилиш ҳақидаги ғамхўрликни бўшаштирмай, бутун диққат-эътиборни аҳолининг энг кенг табақалари манфаатларини, пулнинг қадрсизланиши, ишлаб чиқаришнинг издан чиқиши, порахўрлик ва жиноятчилик энг кўп хавф солаётган табақаларнинг манфаатларини ҳимоя қилишга қаратамиз.

Халқ хўжалигининг кўп шакли тусини ривожлантира бориб, хусусий омилкорликни ҳам қўллаб-қувватлаймиз, унга йшлаб чиқаришни ва хизмат соҳасини ривожлантириш учун зарур имкониятларни яратиб берамиз.

Озиқ-овқат ва уй-жой муаммосини ҳал этиш бизнинг биринчи галдаги вазифамиз бўлиб қолади. Мавжуд барча кучлар халқнинг мана шу энг зарур эҳтиёжларини қондиришга сафарбар этилади. Биз ишчиларни, деҳқонларни, меҳнаткаш зиёлиларни, барча совет кишиларини жуда қисқа муддатда меҳнат интизомини ва тартибни тиклашга, ишлаб чиқариш даражасини оширишга ва сўнгра қатъият билан олға ҳаракат қилишга чақирамиз. Бизнинг турмушимиз, фарзандларимиз ва набираларимизнинг келажаги, ватаннинг тақдири шунга боғлиқдир.

Биз тинчликсевар мамлакатмиз ва ўз зиммамизга олган барча мажбуриятларимизга бекаму-кўст риоя этамиз. Бизнинг ҳеч кимга ҳеч қандай даъволаримиз йўқ. Биз ҳамма билан тинчлик ва дўстликда яшашни хоҳлаймиз. Аммо шуни қатъий қилиб айтамизки, ҳеч қачон, ҳеч кимнинг суверенитетимизга, мустақиллигимизга ва ҳудудий яхлитлигимизга қасд қилишига йўл қўйилмайди. Бизнинг мамлакатимиз билан буйруқбозлик тилида гаплашишга ким уринмасин, бу йўлдаги ҳамма уринишларнинг пайи қатъиян қирқилади.

Бизнинг кўп миллатли халқимиз асрлар бўйи ўз ватани учун фахрланиб яшаб келди. Биз ватанпарварлик туйғуларидан уялмаганмиз ва улуғ давлатимизнинг ҳозирги фуқароларини ва келгуси авлодларини ҳам шу руҳда тарбиялаб ўстиришни табиий, қонуний деб ҳисоблаймиз. Ватан тақдири учун қалтис бўлган шу пайтда фаолиятсиз бўлиб туриш нима билан тугашини айтиб бўлмайдиган жуда фожиали оқибатлар учун зиммага оғир масъулият олиш керакдир. Ватанимизни азиз биладиган, осойишталик ва ишонч вазиятида яшаб, ишламоқчи бўлган, қонли миллатлараро можаролар давом этишини хоҳламайдиган, келгусида ўз ватанининг мустақил бўлиб, равнақ топишини истайдиган ҳар бир киши бирдан-бир тўғри йўлни танлаб олиши керак. Биз барча чин ватанпарварларни, холис ниятли кишиларни ҳозирги нотинч даврга чек қўйишга чақирамиз.

Биз Совет Иттифоқининг барча фуқароларини ватан олдидаги ўз бурчини англаб олишга ва СССРда Фавқулодда ҳолат давлат комитетини, мамлакатни тангликдан қутқариш соҳасидаги куч-ғайратларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлашга чақирамиз. Ижтимоий-сиёсий ташкилотларнинг, меҳнат жамоаларининг ва фуқароларнинг амалий таклифлари уларнинг қардош халқлар ягона оиласидаги асрий дўстликни тиклашда ва ватаннинг қаддини ростлашда фаол қатнашишда ватанпарварларча тайёрлик ифодаси деб миннатдорчилик билан қабул этилади.

Президент вазифасини бажарувчига ҳозир М. С. Горбачев қаерда, деган савол берилганида, у Михаил Сергеевич Горбачев Қримда дам олиб, даволанаяпти деди. Кейинги йилларда у чарчади, у ўз сиҳат-саломатлигини тузатиб олиши учун бир оз вақт керак. М. С. Горбачев соғайгач, ўз вазифаларини ижро этишга қайтишига Г. И. Янаев умид билдирди. Биз М. С. Горбачевнинг 1985 йилда бошлаб берган йўлидан бораверамиз, деди сўнгра Президент вазифасини бажарувчи. Фавқулодда ҳолатга келганда шуни айтиш керакки, у бирон-бир кутилмаган ҳодиса рўй бермаслиги учун мамлакат бошига жуда қийин кунлар тушган пайтда жорий этилмоқда. Биз фуқароларимиз хавфсизлигини таъминлаш учун баъзи бир эҳтиёт чораларини кўришга мажбур бўлдик, деди Г. И. Янаев.

Унга бирданига иккита савол берилди: ҳозир мамлакат иқтисодиётини тиклашнинг аниқ дастури борми? Илгари қабул этилган қонунлар амал қилаверадими, бозор муносабатларига ўтиш ҳаракати давом эттириладими? Иккинчи савол Б. Н. Ельцин, И. С. Силаев ва Р. И. Хасбулатовнинг Россия фуқароларига қарата чиқарган ва Россия ахборот агентлиги орқали тарқатилган мурожаатномасига тааллуқли эди. Бу мурожаатномада ўтган тунги воқеалар «ўнгларнинг реакцион ғайриконституциявий тўнтариши» деб таърифланди. Шу мурожаатноманинг ўзида муддатсиз ялпи иш ташлашга даъват қилинганлигини журналист эслатиб ўтди. Шу муносабат билан комитет аниқ-равшан қандай ҳаракатлар қилиши мумкин?

Биринчи саволга А. И. Тизяков жавоб қайтарди. Қайта қуриш ундан кутилган натижаларни бермаганлиги ҳеч кимга сир эмас. Ҳозир бизнинг иқтисодиётимиз жуда оғир аҳволда турибди, ишлаб чиқариш пасайиб бормоқда, бу бир қанча омилларнинг натижасидир, деди у. Бироқ қайта қуриш мана шундай миқёсларда амалга оширилганлигини ҳам эътибордан четда қолдириб бўлмайди. Ҳар қандай изланишда муайян камчиликлар, ҳатто хатолар бўлиши мумкин. Ҳозир ҳам мана шундай вазият рўй берди. Бу вазият эса фавқулодда ҳолат жорий этилишининг асосий сабаби бўлди. Ҳозир корхоналаримиз ўртасидаги алоқалар узилган. Сўнгра бир қанча республикалар ва минтақаларнинг чегаралари ёпиб қўйилганлиги салбий роль ўйнаганлигини ҳам таъкидлаб ўтди. Бу эса корхоналарнинг иши учун ҳаддан ташқари оғир вазиятни вужудга келтирди, энди уларнинг иши юришмаяпти, ҳатто тўхтаб қола бошлади.

Биз, аввало, иқтисодиётни барқарорлаштиришга ҳаракат қиламиз. Биз бозор муносабатларига ўтишга қаратилган ислоҳотлардан воз кечмаймиз, бироқ бу йўлдаги ҳаракатни аниқроқ ишлаб чиқиш ва барча ҳаракатларимизни анча юқори даражада бошқаришни уюштириш лозим, деб ҳисоблаймиз.

Фавқулодда ҳолат комиссияси тузилганидан совет халқи хабардор қилинган бугунги кунда, дейди сўзини давом эттириб Г. И. Янаев, мен ва комитетнинг бошқа баъзи аъзолари янгиланган Иттифоқ федерацияси таркибига киришга тайёрлик билдирган барча тўққизта республиканинг раҳбарлари билан, шунингдек иттифоқдаги кўпгина ўлкалар ва вилоятларнинг раҳбарлари билан алоқа боғладик, шуни айта оламанки, умуман комитетнинг тузилиши ҳамда унинг мамлакатни танглик ҳолатидан чиқариб олиш муддаоси қўллаб-қувватланди. Шу бугуноқ мен Б. Н. Ельцин билан гаплашдим. Борис Николаевичнинг, Хасбулатов ва Силаев ўртоқларнинг баёноти менга маълум. Шу муносабат билан қуйидагиларни таъкидламоқчиман: Фавқулодда ҳолат комитети ҳозир биз дуч келиб турган муаммоларни ғоят самарали ҳал қилиш имкониятини бера оладиган тарзда демократияни ривожлантириш, иқтисодиётни, маданиятни юксалтириш, инсон ҳуқуқларини таъминлашнинг энг мақбул шаклларини топиш муддаоимизга асосланиб, республикалар, ўлкалар ва вилоятларнинг раҳбарлари билан ҳамкорлик қилишга тайёрдир.

Башарти Россия раҳбарияти ҳам шундай ҳамкорликка тайёр бўлса, биз ўзаро ҳамкорлик қилиш йўлларини топа олган бўлур эдик, деб ўйлайман.

Ялпи муддатсиз иш ташлашга қилинган даъватни масъулиятсизларча даъват, деб ҳисоблайман ва биз бунга йўл қўя олмаймиз, деб ўйлайман. Мамлакатда тартибсизлик ҳукм суриб турган бир пайтда сиёсий найранглар билан шуғулланиш ярамайди, чунки пировард натижада бу найранглар жафокаш халқимизга кулфат солиши мумкин. Агар биз ватан тақдирига, Россия тақдирига бефарқ бўлмасак, ўзаро ҳамжиҳатликнинг ҳақиқий амалий шаклларини топишимиз керак.

Г. И. Янаевдан, фавқулодда ҳолат тўғрисидаги қарорни ким ва айнан қандай қабул этди, бирон-бир ижтимоий нажот комитетини ёки шунга ўхшаш бошқа органни тузиш назарда тутилаяптими, СССР Олий Кенгашининг сессиясини дарҳол чақириш нияти борми? — деб сўрадилар.

Фавқулодда ҳолат жорий этиш масаласида шуни айтиш керакки, биз дарҳол ҳаракат қилиш лозим бўлган қалтис вазиятлар бўлишига асосланиб иш тутдик, деди Г. И. Янаев. Биз СССР Олий Кенгашига мурожаат этиб, фавқулодда ҳолат жорий этиш ваколатларини тасдиқлаб беришни илтимос қилмоқчимиз. Олий Кенгаш 26 август куни чақирилади.

СССР Президенти вазифасини бажарувчига берилган навбатдаги савол қуйидагича бўлди: СССРда Фавқулодда ҳолат давлат комитети ўзининг халққа мурожаатномасида биринчи галда аҳолининг энг кенг табақалари манфаатлари ҳақида ғамхўрлик қилишини, озиқ-овқат ва уй-жой муаммосини ҳал этишга интилишини билдирди. Бунинг учун аниқ-равшан қандай чора-тадбирлар кўриш мўлжалланмоқда ва комитет ихтиёрида қандай ресурслар бор?

Бу — жуда муҳим масала, деб таъкидлади Г. И. Янаев. Биз кўрмоқчи бўлган биринчи тадбир ҳосилни сақлаб қолиш учун имкони бўлган ҳамма ишни қилишдир. Чамаси, эртага тегишли ҳужжат қабул этамиз, унда бу соҳада шошилинч равишда фавқулодда чораларни амалга ошириш ҳақида кўрсатма берилади. Биз, биринчидан, мамлакатда мавжуд бўлган жамики нарсаларни ўзига хос тарзда ҳисоб-китоб қилиб чиқиш учун давлатнинг ҳамма имкониятларидан фойдаланмоқчимиз.

Кейинги уч йилда бизда уй-жой қурилишининг аҳволи жуда ёмон бўлди. Фуқароларнинг кўпчилиги биз қайта қуришнинг бошида айтган уй-жой дастурини бажаришимизни кутишаётган эди. Афсуски, бунга бизнинг қурбимиз келмай қолди. Шу сабабли ҳозир олдимизда учта жуда катта вазифа турибди, деб ҳисоблайман. Биринчиси — озиқ-овқат, иккинчиси — уй-жой ва учинчиси — мамлакатимиз қиш арафасида турганлиги сабабли транспорт ва энергетика масалаларидир.

Журналистларни КПСС Марказий Комитети Бош котибининг, совет давлати бошлиғи вазифасини бажарувчининг вазифаларини ким бажариши қизиқтирмоқда. Шунингдек, бир қанча нашрлар, жумладан, «Аргументи и факти», «Московские новости», «Куранти», «Столица» ва бошқа бир қанча нашрлар ёпиб қўйилганлиги тўғрими ва улар қанча муддатга ёпиб қўйилди, деб сўрашмоқда.

Мен, деб жавоб қайтарди Г. И. Янаев, модомики фавқулодда ҳолат тартибини жорий этаётган эканмиз, баъзи оммавий нашрларни қайта рўйхатдан ўтказишимиз керак, деб ўйлайман. Бу ерда гап рўзномаларни ёпиб қўйишда эмас, балки уларни қайта рўйхатдан ўтказиш ҳақида бормоқда. Чунки мамлакатда ҳозир ҳукм сураётган бошбошдоқликда баъзи оммавий ахборот воситаларининг ҳам катта айби бордир. Бош котиб лавозимига келганда эса, Г. И. Янаев бу партиявий масалани шарҳлаб ўтирмади.

СССР вице-президентидан комитетнинг жаҳон давлатлари бошлиқларига ва БМТ Бош котибига йўллаган мурожаатига қандай муносабатда бўлинди, деб сўрадилар.

Биз хорижий давлат ва сиёсат арбобларининг фикрларини диққат билан таҳлил этмоқдамиз, деб жавоб берди Г. И. Янаев, умуман мурожаатимизга етарли даражада вазминлик билан муносабатда бўлишмоқда, чамаси ҳозир шерикларимизнинг қўлида қандайдир далилларга асосланган йўлни эгаллашлари учун фактик материаллар жуда кам. Мен президент Ж. Бушнинг охирги баёнотидан хабардорман, У Совет Иттифоқи ўз зиммасига олган ташқи сиёсий мажбуриятларини бажаришига умид билдиради. Бу Фавқулодда ҳолат давлат комитети тузилиши биланоқ унинг берган баёнотида тасдиқланган.

Шундан кейин Б. К. Пуго билан В. А. Стародубцевга саволлар берилади. Оммавий-ахборот воситалари вакилларини жиноятчиликка қарши курашда қандай янги усуллар қўлланилиши мўлжалланмоқда, деҳқонлар оммаси фавқулодда ҳолат комитетини қўллаб-қувватлайдиларми, деган савол қизиқтиради.

Жиноятчиликка қарши курашда илгари қўлланилмаган принцип жиҳатидан қандайдир янги тадбирлар топилади ва таклиф этилади, деб ўйлаш керак эмас, деб жавоб қайтарди СССР Ички ишлар вазирлигининг раҳбари. Энг аввало, ҳуқуқни муҳофаза қилиш идоралари ўзларининг одатдаги ишларини анча яхшилашларига асосланиш лозим, деб ўйлайман. Биз ходимларга нисбатан талабчанликни оширишимиз, уларга ўз касбларининг ҳақиқий эгалари эканликларини яхшироқ кўрсатишга имконият беришимиз шарт. Хусусан ўз касбининг моҳир усталарига таянмоқ керак, деган фикрни билдирди вазир.

Агар қандайдир аниқ-равшан йўллар ҳақида гапирадиган бўлсак, деб сўзини давом эттирди вазир, ўйлайманки, ҳозирнинг ўзидаёқ мамлакатимизнинг 50 дан ортиқ шаҳрида қўлланилган биргаликда қўриқчилик қилишдек услуб ўзини оқлади. Шундан кейин вазир бу тадбирни аввалига шубҳа билан кутиб олишганини, лекин у самарали бўлиб чиққанини эслатди.

Иттифоқ Ички ишлар вазирлигининг бошлиғи ҳуқуқни муҳофаза қилиш идораларининг жамоатчилик билан алоқалари тикланиши зарурлигини таъкидлади.

Хусусан деҳқонлар қайта қуриш чоғида, айниқса бу йил жуда оғир талафот кўришмоқда, деди В. А. Стародубцев. Колхозлар, совхозларнинг кўпчилиги ва эндигина юзага келган фермер хўжаликлари ҳалокат ёқасида турибди. Шаҳар билан қишлоқ ўртасида нарх-наводаги тенглик бузилган. Ёнилғи, эҳтиёт қисмларнинг йўқлиги, қишлоқ ишлаб чиқаришига техника ва бошқа материалларни етказиб бериш кескин камайиб кетганлиги, очиғини айтиш керак, деҳқонларни жуда оғир аҳволга солиб қўймоқда. Ўйлайманки, бутунлай умидсизликка тушиб қолган деҳқонларимиз бугунга келиб, ниҳоят тартиб ўрнатилишига, бутун жамиятимизнинг диққат-эътибори деҳқонларга қаратилишига, уларнинг оёққа туриб олишларига, ўзларини тиклаб олишда ёрдам берилишига умид қилмоқдалар.

Журналистлардан бири бир қанча нашрларни қайта рўйхатдан ўтказиш ва унинг шартларига тўхталиб, комитетнинг тузилишини «тўнтариш» деб атади ва 1917 ҳамда 1964 йиллардаги воқеаларни шунга ўхшатишга уринди.

Бу саволга Г. И. Янаев жавоб берди: рўзномаларни қайта рўйхатдан ўтказиш жараёнини чўзиб ўтирмасликка ҳаракат қиламиз. Қайта рўйхатдан ўтказишга асос қилиб олинадиган шартларни ҳозир шарҳлаб ўтирмоқчи эмасман. Гўёки бугун кечаси давлат тўнтариши қилинди, деган гапларга келганда, мен бу фикрга қўшилишни хоҳламасдим, чунки биз конституциявий нормаларга таянмоқдамиз. Биз қабул қилган қарорни СССР Олий Кенгаши тасдиқлаши, бизга барча ҳуқуқий ва конституциявий нормаларга мутлақо риоя этилганини таъкидлаш имконини беради, деб ўйлайман. Назаримда, бундай таққослаш ўринли эмас. Ўйлайманки, бу ўринда ҳар қандай ўхшатишлар хавфлидир.

Давлат бошлиғи вазифасини бажарувчи бошқа саволга жавоб бериб, жумладан бундай деди: Михаил Сергеевич Горбачевнинг соғлиғи тўғрисидаги тиббий хулосалар вақти келиб эълон қилинади, деб ўйлайман. Г. И. Янаев юзага келган вазиятда СССРнинг Германия билан тузилган шартномани бажариш истиқболлари хусусида тўхталиб, Фавқулодда ҳолат давлат комитетининг баёнотида Совет Иттифоқи ташқи сиёсат соҳасида зиммасига олган мажбуриятлар, бунга унинг бирлашган Германия олдидаги мажбуриятлари ҳам киради, бажарилиши тасдиқланганини эслатди.

Вице-президентга берилган бир туркум саволлар мамлакатда миллатлараро можароларни тўхтатишга қаратилган иш режаларига тааллуқли бўлди.

Биз, деб хабар қилди Г. И. Янаев, миллатлараро муносабатлар соҳасида мамлакатимиздаги мавжуд кескинликни пасайтириш юзасидан ҳаракат дастурига эгамиз. Бизда мутлақо аниқ-равшан режалар ҳам бор.

Улар Арманистон билан Озарбайжон ўртасидаги муаммоларни бартараф этишга алоқадордир. Миллатлараро бошқа муаммоларни бартараф этишга доир аниқ таклифлар ҳам бор. Назаримда, бу ҳозир СССР олдида турган энг муҳим муаммолардан биридир. Мамлакат раҳбарияти, Фавқулодда ҳолат давлат комитетининг раҳбарияти мазкур муаммолар билан тезда шуғулланишлари шарт. Мамлакатда тартиб ўрнатиш, уни сақлаб қолиш ниятимизни жумҳуриятлар раҳбарларининг мутлақ кўпчилиги қўллаб-қувватлади.

Учрашув қатнашчилари журналистлар М. С. Горбачев билан қачон учрашишлари мумкин, деб сўрадилар. Михаил Сергеевичнинг соғлиғи бунга имкон бериши билан, деган жавоб олинди.

О. Д. Баклановдан ҳарбий хизматчилар учун ва айниқса бир қанча мамлакатлардан қўшинларимиз олиб чиқиб кетилганидан сўнг оғир аҳволда қолган ҳарбий хизматчилар учун уй-жой, озиқ-овқат муаммосининг ҳал этиш мақсадида қандай тадбирлар кўрилмоқчи, деб сўрайдилар.

Ёндашувларимизнинг мазмуни шундан иборатки, барча мавжуд ресурсларни жамлашимиз ва бунинг ҳисобига ҳарбий хизматчилар ва уларнинг оилалари учун уй-жой қурилишини жадаллаштиришимиз керак. Сиз, чамаси, 200 мингга яқин оила бунга муҳтож эканини биласиз. Бундай аҳволни нормал бир ҳол, деб бўлмайди. Ўз ресурсларимиздан ҳам, шартномаларга мувофиқ хорижий давлатлардан оладиган ресурслардан ҳам фойдаланиш керак.

Г. И. Янаев Президент Ельциннинг партия тасарруфидан чиқариш тўғрисидаги фармонига тегишли саволларнинг бирига жавоб бериб, қуйидагиларни таъкидлади: қабул қилинадиган барча фармонлар ва қарорлар мамлакатда жорий этилган фавқулодда ҳолат нуқтаи назаридан кўриб чиқилади. Давлат бошлиғи вазифасини бажарувчи фурсатдан фойдаланиб, шуларни таъкидлади: Россия Федерацияси раҳбарияти ҳозир банд бўлаётган ишлар, жумладан бўйсунмасликка қилинаётган даъватлар жуда хавфли сиёсатдир.

Бу сиёсат жанжал-тўполонларга ва ҳатто қуролли иғвогарликларга олиб келиши мумкин.

Фавқулодда ҳолат давлат комитети бу хусусда барча совет кишиларини огоҳлантиришни ўзининг бурчи, деб ҳисоблайди. Биз ҳамма ерда осойишталик ва тартиб таъминланишига умид қиламиз.

Иттифоқ шартномасини имзолаш нияти йўқ бўлган Болтиқбўйи республикалари, Грузия, Арманистон ва Молдовага нисбатан комитетнинг муносабати қандай, деган саволга жавоб бериб, Г. И. Янаев қуйидагиларни таъкидлади: бу хусусда бизнинг йўлимиз ўзгармасдир, уни Президент М. С. Горбачев бир неча марта халққа маълум қилган эди. Биз мамлакатимиз халқларининг хоҳиш-иродасини ҳурмат қиламиз. Мамлакатимиз қандай тарихий йўлдан ривожланиши боғлиқ бўлган Иттифоқ шартномаси қабул этилиши ва умумхалқ муҳокамасидан ўтишига ҳаракат қиламиз.

Ўйлайманки, мамлакатимиздаги вазият изга тушиши билан демократик принципларга мувофиқ Совет Иттифоқи Президентининг бевосита сайловини ўтказамиз, деди Г. И. Янаев.

Комитет аъзолари берилган кўпдан-кўп саволларга жавоб қайтариб, журналистларга қуйидагиларни тушунтиришди: фавқулодда ҳолат жорий этилган минтақаларнинг фуқароларига ҳаракат эркинлиги берилади. Комитет ўз фаолиятини якдиллик асосида амалга ошириш ниятидадир.

М. С. Горбачевнинг жамиятимиз ҳаётида сўнгги йиллардаги мавқеи ҳақида гапириб, совет давлати бошлиғи вазифасини бажарувчи бундай деди: Михаил Сергеевич 1985 йилда мамлакатимизда демократик жараёнлар кенг кўламда бошланиши учун ниҳоятда кўп иш қилди. У кишини ҳар қанча ҳурмат қилсак арзийди, Михаил Сергеевич биз демократик йўлга ўтишимиз учун ҳамма ишларни қилди.

СССР КОНСТИТУЦИЯВИЙ НАЗОРАТ КОМИТЕТИДА

СССР Конституциявий назорат комитетининг раиси С. Алексеев, комитет аъзолари, С. Босхолов, С. Мирзоев, П. Пискотин, В. Филимонов баёнот қабул қилдилар. Баёнотда бундай дейилади:

«М. С. Горбачев саломатлиги ёмонлашганлиги сабабли СССР Президенти вазифаларини ижро этиш имконияти йўқлиги тўғрисида, Г. И. Янаев СССР Президенти вазифаларини ўз зиммасига олгани ҳақида, СССРнинг айрим жойларида фавқулодда ҳолат жорий этилгани тўғрисида, Фавқулодда ҳолат давлат комитети тузилгани ҳақида ва СССР давлат ҳокимиятининг олий органи вазифалари шу комитет қўлига ўтгани тўғрисида хабар қилинган расмий ҳужжатлар билан танишиб чиқиб, СССР Конституциявий назорат комитетининг аъзолари бундай чора-тадбирлар СССР Конституцияси ва бошқа қонунларининг талабларига жуда қатъий риоя қилинган тақдирдагина ҳуқуқий жиҳатдан оқланган бўлиши мумкинлигини айтишни ўз бурчи, деб ҳисоблайдилар».

Комитет аъзолари бундай ҳужжатларни кўриб чиқиш учун қабул этиш ва уларга ҳуқуқий баҳо бериш тўғрисидаги масалани ҳал қилишдан аввал СССР давлат ҳокимиятининг доимий ишлайдиган қонун чиқарувчи ва назорат қилувчи органи сифатида СССР Олий Кенгашига мурожаат этиб, СССР Олий Кенгаши СССР Конституциясининг 127(3)-моддаси 15-бандига биноан СССР Президенти вазифасини бажарувчининг СССР айрим жойларида фавқулодда ҳолат жорий қилиш тўғрисида фармонини тасдиқлаш ҳақидаги масалани кўриб чиқмоқчими, деб сўраётганликлари қайд этилади.

Фавқулодда ҳолат давлат комитети тузилиши муносабати билан СССР Конституциявий назорат комитетининг аъзолари СССР Конституцияси 113-моддаси 13-бандига ва «Фавқулодда ҳолат ҳуқуқий тартиби тўғрисида»ги СССР қонуни 2-моддасининг 13-қисмига биноан бутун мамлакатда фавқулодда ҳолат жорий қилишни фақат СССР Олий Кенгаши амалга ошириши мумкинлигига эътиборни қаратадилар.

СССР Конституциявий назорат комитети тегишли ахборотни олгач, бундан буён СССР Конституциясининг 124-моддасида ва СССРда конституциявий назорат тўғрисидаги қонунда кўзда тутилган мақомга ва тартибга биноан иш тутади, дейилади баёнотда.

МОСКВА МЕҲНАТКАШЛАРИГА МУРОЖААТ

Москва шаҳар ишчилар кенгаши СССР пойтахти меҳнаткашларига мурожаат этиб, уларни Фавқулодда ҳолат шароитида сабр-матонат кўрсатишга ҳамда осойишталикни сақлашга даъват қилди. Куни-кеча: «Йўқолсин Горбачев!» дея талаб қилган бақироқлар бугунги кунга келиб, ишчиларни бўйсунмасликка ва сиёсий иш ташлашларга чақира бошлашларига шубҳа йўқ, дейилади ҳужжатда.

Кенгаш ишчиларни анархистларга, мамлакатимизда капитализм қурилиши тарафдорларига, чайқовчилар ҳамда мафиячиларнинг хушомадгўйларига зарба беришга чақирди. Шуни эслатиб ўтмоқчимизки, Москва шаҳар ишчилари съезди хусусийлаштириш йўлига, Горбачев — Ельциннинг халққа қарши сиёсатига қарши чиққан эди. Горбачевнинг ҳокимиятдан четлаштирилиши жамиятимизнинг ҳеч нарса билан чекланмаган фашистпараст диктатура сари оғиб кетишини тўхтатади. Фавқулодда ҳолат давлат комитетининг баёноти Совет Социалистик Республикалари Иттифоқини сақлаб қолиш, масъулиятсиз сиёсатдонлар келтириб чиқарган биродаркушлик урушини тўхтатишга интилиш ташвиши билан йўғрилгандир. Ишчилар кенгаши Москва, Ленинград, Нижний Новгород, Краснодар, Томск, Ижевск ва ишчи съездлари бўлган бошқа шаҳарларнинг меҳнаткашларини съездларнинг қарорларини амалга ошириш учун киришишга чақирди. Ҳужжатда маъмурият фаолиятини назорат қилиш юзасидан ишчи комитетлари ва ишчиларнинг кенгашларини сайлашга, умумхалқ мулкини қўриқлаш ишчи дружиналарини тузишга, шаҳарларимиз кўчаларида жамоатчилик тартибини сақлашга, Фавқулодда ҳолат давлат комитетининг фармонлари ҳамда фармойишлари бажарилишини назорат қилишга даъват ўз ифодасини топган.

(ТАСС).

МАТБУОТ РАҲБАРЛАРИ КЕНГАШИ

Кеча Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетида республика рўзномалари, Ўзбекистон ахборот агентлиги, Ўзбекистон ССР Телекўрсатув ва радиоэшиттириш давлат комитети, Матбуот давлат комитети раҳбарларининг кенгаши бўлиб ўтди.

Кенгашда республика кўп қиррали ҳаётини ёритиш юзасидан оммавий ахборот воситалари фаолияти, Ўзбекистон ССР Президенти фармонлари ҳамда Ўзбекистон Компартияси ҳаракат дастурининг ижроси билан боғлиқ масалалар муҳокама қилинди. 1992 йил учун рўзнома ва ойномаларга обуна бўлиш мавсумини ташкил этиш ва ўтказишга доир масалалар айниқса манфаатдорлик билан қараб чиқилди. Маълумки, бу муҳим сиёсий тадбир жуда қийин шароитда ўтаяпти, нашрларнинг оммавийлигини таъминлаш учун курашда астойдил ва амалий чоралар кўришни талаб этмоқда.

Кенгашни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг котиби К. Ю. Юсупов олиб борди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг матбуот маркази.

Калинин районидаги «Қорасув» давлат хўжалигининг Турсунхўжа Муҳиддинов бошлиқ бригада деҳқонлари 17 гектар ер майдонда деҳқончилик қилишиб, сабзавот ва полиз маҳсулотларидан мўл ҳосил етиштирмоқдалар.

СУРАТДА: бригаданинг илғор ишчилари (чапдан) Рафиқа Шокирова ва Муҳаббат Исматуллаевалар кунига 200—250 килограммдан бақлажон териб, бошқаларга ўрнак бўлаяптилар.

В. ТЎРАЕВ олган сурат.

ҚУЁШЛИ ШАҲАРЧАДА УЧРАШУВ

Халқ хўжалиги эҳтиёжлари учун қуёш қувватидан қандай қилиб энг кўп самара билан фойдаланиш мумкин? Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети котиблари К. Юсупов ва А. Абдувосиқовнинг Ўзбекистон ССР Фанлар академияси «Қуёш физикаси» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси жамоаси билан учрашуви ана шу муаммога бағишланди. Учрашув ноёб илмий комплекс жойлашган Паркент яқинида бўлиб ўтди.

Олимларнинг ишланмаларини, шу жумладан қуёш қувватидан фойдаланиб материалшунослик соҳасида амалга ошириладиган ишланмаларни иложи борича тезроқ ишлаб чиқаришга жорий этиш, катта амалий аҳамиятга эга бўлган илмий-тадқиқотларни давом эттириш зарурлиги таъкидланди.

Учрашувда Тошкент вилоят партия комитетининг биринчи котиби С. Д. Сайдалиев қатнашди.

ЕР ҚИМИРЛАДИ

Ўзбекистон аҳолиси 20 август куни маҳаллий вақт билан 13 дан 47 дақиқа ўтганда ер ости силкинишларни ҳис этдилар. Фарғонада уч балл куч билан, Тошкентда икки балл куч билан ер қимирлади. Қурбонлар ва вайронагарчиликлар йўқ. Зилзила маркази Тошкентдан 425 километр масофада — Жанубий Помир тоғларидадир.

(ЎзТАГ).

КЎПНИКИ ДАХЛСИЗ БЎЛСИН

Қашқадарё — жумҳуриятимизнинг ғаллакор ўлкаси. Бу ерда минг-минглаб гектар қир ва адирларда, кенгликларда халқнинг ризқ-рўзи етиштирилади. Иқтисодиётимизнинг бозор муносабатларига ўтиши донга бўлган эътиборни яна оширди, қадр-қиммати ортди.

Бу йил баҳор айниқса ғалла майсалари ривожланиши лозим бўлган кезларда ниҳоятда қуруқ келди, ёғингарчиликлар кам бўлди. Тажрибали деҳқонлар табиатнинг бу хуружидан эсанкираб қолишгани йўқ. Улар ер майдонларидаги ғалла майсаларини маҳаллий ва маъдан ўғитлар билан озиқлантирдилар, ўз вақтида бараналаш ўтказиб тупроқда намнинг сақланиши, ғалла майсаларининг баравар ривожланиши учун шароит яратдилар. Бундай хўжаликларда мўл дон ҳосили кўтарилди, режалар уддаланди.

Вилоятда ғалла ўрим-йиғими деярлик тугалланди. Далалардан ўриб-янчиб олинган ҳосилни сақлаш, нест-нобудгарчиликка йўл қўймаган ҳолда давлат қабул пунктларига топшириш, хўжаликларнинг омборларига жойлаш ишлари қай тахлит йўлга қўйилган? Жумҳуриятимизга четдан дон маҳсулотлари берилмай қўйилган айни кезларда бу муаммолар қандай амалга ошаётир?

Бу соҳада Қамаши районидаги Карл Маркс номли совхоз ғаллакорлари амалга ошираётган тадбирлар таҳсинга сазовор. Хўжаликдаги лалмикор майдонлардаги арпа ва буғдойнинг ҳар гектаридан 15 центнердан ҳосил олинди. Далалардан ўриб-йиғиб олинган ҳосилни сақлаш ҳам намунали йўлга қўйилди. Ташилган дон пешма-пеш давлатга топширилди. Хўжалик аҳлига, механизаторларга, дон ва сомон ташишда иштирок этган транспорт ходимларига дон ва сомон арзон нархларда сотилди. Хўжаликда Президентнинг фармонига кўра, ҳар бир оилага 150 килограммдан дон берилди. Натижада етиштирилган ҳосилнинг талон-торож этилишига чек қўйилди.

Аммо вилоятнинг айрим хўжаликларида ғалла ўрим-йиғими чўзиб юборилганлиги натижасида ҳосилнинг бир қисми қовжираб, далаларнинг ўзидаёқ нест-нобуд қилиб юборилгани ҳолда айрим нопок шахслар томонидан ғаллани ўғирлаш ҳодисалари ҳам содир этилди.

Муборак районидаги 31-давлат хўжалиги агроучасткаси бошлиғи Бойниёз Холниёзов назоратнинг йўқлигидан усталик билан фойдаланмоқчи бўлди. У Н. Омонов деган шахсга бир тонна арпани, А. Қодировга 400 килограмм ана шундай озуқани сотиб юборди, 700 килограмм арпани эса уйига ташиб олди. Бойниёз Холниёзовнинг айби билан жамоанинг 2100 килограмм ғалласи талон-торож этиб юборилди.

Хўжалик звено бошлиғи Исмат Чориев ҳам ғалла ўғирлашда Холниёзовдан ортда қолмади. Куппа-кундузи совхознинг бир тонна донини уйига ташиб олди.

Деҳқонобод районидаги «Деҳқонобод» давлат хўжалигининг ҳайдовчиси Рустам Алиқулов ўзи бошқараётган «58-20 КФЛ» номерли автомашинага ғалла майдонидан юкланган ва хўжалик омборига етказилиши лозим бўлган 1740 килограмм донни Тилов Бердиевга пуллаётган пайтда милиция ходимлари томонидан ушланди.

Бундай жамоат мулкига кўз олайтириш ҳодисаси Қарши районидаги Карл Маркс номли давлат хўжалигида ҳам содир этилди. Хўжалик ғалла бригадаси бошлиғи Ш. Авазов ўз бурчини суиистеъмол этган ҳолда хўжалик омборига тушиши лозим бўлган 2720 килограмм доннинг талон-торож этилишига йўл қўйди.

Ғалла ва сомон ўғирликлари учун Баҳористон районидаги «Ўзбекистон» давлат наслчилик заводининг ишчилари Умар Чориев, Жуматурди Кўчаров, Рўзи Гуллиевлар жиноий жавобгарликка тортилдилар.

Ғалла ўримида ҳисоб-китоб ишлари пухта йўлга қўйилмади. Ўрим-йиғимда иштирок этган кишиларнинг, мутахассисларнинг масъулияти оширилмади. Бозор муносабатларининг шароитлари, дон қадри ғаллакорларга, механизаторларга етказилмади.

Масъулиятсизлик, лоқайдлик туфайли райондаги «Рассвет» давлат хўжалигида зараркунандаликнинг бошқа бир кўриниши намоён этилди. Н. Рўзибоев бошлиқ ғаллачилик бригадасида ёнғин чиқиб, 3 гектар майдондаги буғдой ҳосилининг кули кўкка совурилди.

Чироқчи районидаги Охунбобоев номли, «Кўкдала» давлат хўжаликлари ғаллакорлари бу йилгидек мураккаб об-ҳаво шароитларида ҳам ҳар гектар ердан 8—9 центнердан арпа ва буғдой ҳосилини топширишга эришдилар. Бироқ бир хил об-ҳаво ва ер шароитларига эга бўлган «Восход», Ильич номли, «Қалқама» давлат хўжаликларида, «Умакай» ширкатида ҳар гектар ердан 5-6 центнердан ҳосил кўтарилганлиги кўпчиликни таажжублантириб турибди. Яккабоғ районидаги айрим хўжаликларда ғалла ҳосилдорлигини сунъий равишда пасайтириб кўрсатиш содир этилди. Бу хўжаликларда ғалла ҳосилининг бир қисми далаларнинг ўзидаёқ нест-нобуд этиб юборилмаганлигига, талон-торожга йўл қўйилмаганлигига ким ҳам кафиллик бера олади? Назорат, милиция органлари, қишлоқ шўролари, хўжаликларнинг раҳбарлари ҳали ҳам мамлакатда рўй бераётган ижтимоий-иқтисодий вазиятни холисона баҳолай олмаётганлари кишини ажаблантиради.

Далаларда зиғир, кунжут, нўхат ва бошқа экинлар ҳосилини йиғиб олиш давом этаяпти.

Эрта-индин маккажўхори ҳосилини саранжомлаб олиш ишлари бошлаб юборилади. Маҳаллий кенгашлар эл-юрт ризқининг талон-торож этилишига барҳам бериш чораларини ҳар томонлама кўришлари, ижтимоий адолатнинг қарор топтирилишига эришиб, жамоат мулкининг давлат қабул пунктларига, хўжаликларнинг омборларига келиб тушишини таъминлашлари лозим бўлади.

П. ГАДОЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

• *Ўзбекистон—Ҳиндистон дўстлиги ўн кунлиги*

ТОШКЕНТНИ СЕВАМИЗ

Шаҳримиздаги Беруний номли Техника дорилфунунида кўплаб ҳиндистонлик ёшлар таҳсил олишади. Биз уларнинг айримлари билан мулоқотда бўлдик.

— Тошкент сизларга ёқадими?

Каджи Манандхар: — Албатта! Шундай жойлари борки, юртимизга ўхшаб кетади. Пойтахтингиз гўзал ва кўркам шаҳар. Мен ҳам Коуль Кугдип билан шу ерда танишдим. Ҳозир иккаламиз бирга ўқияпмиз.

— Қийналмаяпсизларми?

Коуль Кугдип: — Юрт соғинчини ҳисобга олмаса, қийинчилик йўқ. Ўзбекистонлик йигитлар билан алоқамиз яхши.

— Сиз ҳинд киноларидаги актрисаларга ўхшаб кетарканснз.

Мамета Вашни: — Ёшлигимдаги орзуларимни ёдимга солиб қўйдингиз. Начора, доим ўйлаганинг бўлавермас экан... Ҳозир Каджи, Коуллар билан бирга таҳсил олаяпман. Ўзбекистон ва ўзбек халқи менга ҳам ёқади.

— Раҳмат сизларга, омон бўлинглар!

Суҳбатдош:
М. ТУХТАЕВ,
«Халқ сўзи»нинг махсус мухбири.

ЯХШИ ҚЎШНИЧИЛИККА НИМА ЕТСИН

Ҳиндистон халқи яқинда, аниқроғи 15 август куни ўз мамлакати мустақиллигининг 44 йиллигини нишонлади. Бу шундай санаки, у босиб ўтилган йўлга назар ташлаш, тараққиёт сари курашда эришилган зафарларни ҳам, рўй берган хатолару қусурларни ҳам атрофлича таҳлил этиш учун ўзига хос бир босқичдир.

Мустақил Ҳиндистон демократик ҳаёт тўла ҳукм сураётган, тинч сиёсат ўтказаётган, марказий режалаштириш ва аралаш иқтисодиёт механизмлари орқали ижтимоий адолат принциплари асосида ривожланаётган мамлакат бўлганидан унинг халқи чексиз фахрланади. Биз қишлоқ хўжалиги, саноат, фан ва технологияда сезиларли муваффақиятларга эришдик. Биз етук кадрларнинг катта резервига эгамиз, шунинг учун ҳам ядро фани, коинот, электроника ва телеалоқа сингари мураккаб соҳаларда анча илгарилаб кетдик. Биз қўлга киритган ютуқларимиз ва орттирган тажрибамизни ривожланаётган дунё билан баҳам кўришга ҳамиша тайёрмиз. Бироқ Ҳиндистон каби жуда катта аҳолига эга бўлган мамлакатда тараққиёт жараёни тез-тез ўзгариб туради, у мураккаб кечади, қийин иқтисодий вазиятлар рўй бериши ҳам мумкин. Янги ҳукумат бундай вазиятдан чиқиб олиш ҳамда жаҳон иқтисодиёти билан интеграцияни йўлга қўйиш мақсадида туб ислоҳотлар сиёсатини ўтказа бошлади.

Ҳиндистон ўзининг ташқи сиёсатида блокларга қўшилмаслик ва барча халқлар билан дўст-иноқликда яшаш қоидасига қатъий амал қилмоқда. Бизнинг Совет Иттифоқи билан ўзаро бир-бирини тушуниш ва ҳамкорлик олиб боришдан иборат илиқ муносабатларимиз мана шу сиёсатда устивор ўрин тутади. 1971 йилда имзоланган тинчлик, дўстлик ва ҳамкорлик тўғрисидаги ҳинд-совет шартномаси, 1986 йилги зўравонсизлик ва ядросиз дунё тўғрисидаги Деҳли декларацияси мана шундай муносабатларнинг тамал тошларидир. Биринчи ҳужжат сиёсий ва ижтимоий тузуми турлича бўлган икки мамлакат ўртасидаги чуқур ишончни ўзида мужассамлаштиргани учун ҳам халқ томонидан қўллаб-қувватланди, мана энди у яна йигирма йилга узайтирилди, бу ҳолат биз узоқ муддатли ҳамкорлик ва ўзаро бир-биримизни тушуниш истиқболларига ишонч билан қараётганимиздан далолатдир. Иккинчи ҳужжат эса жаҳон ҳамжамиятини халқаро сиёсатда муҳим дастаклар сифатида зўравонлик ва ядро хавфига барҳам беришда Совет Иттифоқи ва Ҳиндистондан ибрат олишга даъват этади.

Шу тариқа ҳинд-совет дўстлиги совуқ урушнинг олдини олиш, Осиёда, бутун дунёда тинчлик ва барқарорликни ўрнатиш ишига жуда муҳим ҳисса бўлиб қўшилди.

Дўст Совет Иттифоқи туб ислоҳотларнинг иккинчи инқилобини амалга оширмоқда. Ҳар бир республика ўз суверенитети ва мустақиллигига эришаётганлиги қувончли ҳолдир. Ўзбекистон ССР Президенти И. А. Каримовнинг чет элга биринчи расмий ташрифи Ҳиндистонда бўлганлиги ҳам бежиз эмас. Ўзбекистон ва Ҳиндистон халқларини қадим-қадимдан мустаҳкам дўстлик ришталари боғлаб турибди. Бизнинг ўзаро маданий ҳамкорлигимиз ҳар икки томонни бойитди. Бу икки республиканинг санъати ва дини жаҳон маданиятига салмоқли ҳисса қўшди. Эндиликда эса ўртамиздаги муносабатларга замонавий тус бериш пайти келди. Ўзбекистон истеъдодли одамларга, бой ресурсларга эга бўлган Осиё мамлакатидир, унинг бойликлари равнақ ва тараққиётга хизмат қилмоғи лозим. Президент Каримов мамлакатимизда бўлган кунларда иқтисодиёт ва маданий айирбошлаш соҳасида икки томонлама ҳамкорликнинг ўлчамлари янада аниқлаштириб олинди. Ҳиндистон Ўзбекистон саноатини ривожлантиришга ҳисса қўшиш учун технологик имкониятларга эга. Бизда катта резервлар бор, бой республиканинг одам ресурсларини ривожлантириш учун жуда кўп иш қилишимиз мумкин. Биз битта минтақага жойлашганмиз, шунинг учун ҳам биргаликда ишлашимиз, тинчлик, ўзаро тушуниш ва барқарорликнинг таъминланишига катта ёрдам беришимиз лозим. Биз яна шундай бир далил билан ўзаро боғлиқмиз, яъни Ҳиндистон мусулмон аҳолиси сонига кўра дунёда иккинчи мамлакат ҳисобланади. Сиёсатдан ажратилган дин вазиятни беқарорлаштирадиган кучга айланмаслиги учун биз биргаликда иш олиб боришимиз зарур. Ўзбекистон мустақил ва суверен республика сифатида бундан буён ҳам минтақавий ва халқаро саҳнада катта роль ўйнайверади. Ҳиндистон мисолида у жуда эътиборли ва ишончли шерикка эга бўлади. Президент Каримовнинг Ҳиндистонга расмий сафари ҳар икки томон учун фойдали муносабатларнинг бошланишидир.

Мамлакатимиз халқи бу ташрифга жуда катта қизиқиш билан қаради, чунки биз Каримовни йирик давлат арбоби ва ўткир сиёсатдон деб биламиз. Бу сафар ҳинд-ўзбек ва ҳинд-совет муносабатларини сифат жиҳатидан янада юқори, маҳсулдор босқичга кўтаради. Бу ташриф ўзбек ва ҳинд халқлари ўртасидаги мустаҳкам дўстликнинг бундан буён ҳам гуллаб-яшнашига кенг кўламли ҳисса бўлиб қўшилади.

Альфред Сильвестр ГОНСАЛВЕС,
Ҳиндистон Республикасининг СССРдаги фавқулодда ва мухтор элчиси.

ЯНГИЧА АНЪАНАЛАР — ҲАЁТГА

УРФ-ОДАТГА МОС

ИШТИХОН районидаги «Зарбанд» давлат хўжалигида яшовчи Салимхон ака хонадонида тўй одатдагиларидан фарқланадиган бўлди. Спиртли ичимликлар тортилмади. Меҳмонлар эрталабки ош ва хонадон соҳиби етиштирган ширин-шакар ноз-неъматлардан танаввул қилишди. Куй-қўшиқ тинглашиб ҳордиқ ёздилар.

Тажриба тариқасида ўтказилган ушбу гўзал ва сариштали маъракада халқ депутатлари вилоят кенгаши раиси, вилоят партия комитети биринчи котиби П. М. Абдураҳмонов бошчилигидаги вилоят раҳбарлари, қўшни районлардан келган вакиллар қатнашдилар.

— Барча жойларда тўйлар ана шундай ўтиши тарафдоримиз, — деди П. М. Абдураҳмонов. — Айниқса ҳозирги даврда, иқтисодий мушкулликлар кўпайган бир пайтда буни изчил йўлга қўйиш керак.

Мана шундай намунали тўйлар вилоятнинг Каттақўрғон, Пайариқ районларида ҳам ўтказилди. Тўй-ҳашамларни меҳнаткаш белини синдирмайдиган, баҳоли қудрат, имконият даражасида уюштириш ташаббуси вилоятдаги барча шаҳар ҳамда район ижрокомлари, маҳалла комитетлари, кенг жамоатчилик томонидан қизғин қўллаб-қувватланмоқда.

Ҳабиб ТЕМИР,
«Халқ сўзи» мухбири.

ФАРҒОНА ХАБАРЛАРИ

КИЧИК КОРХОНА ИШГА ТУШДИ

ЁЗЁВОН районидаги Хонобод қишлоғида шолини оқлайдиган кичик корхона ташкил этилди. Кунига икки тоннагача дон қайта ишланаяпти. Буюртма берувчилар кун сайин кўпайиб бормоқда. Моҳир уста Сотиболди Маматов ускуналардан унумли фойдаланаяпти.

Кузда, хирмон кўтарилганда корхонага буюртма берувчилар сони ошади. Шу боисдан ҳозирдан корхонани кенгайтириш тараддуди кўрилаяпти.

ФОЙДАЛАНИШГА ТОПШИРИЛДИ

ЯҚИНДА ташкил этилган Сўх районининг маркази замонавий шаҳар тусини олмоқда. Бу ерда муҳташам автовокзал қад ростлади. Унда патта сотадиган бўлимлардан ташқари кутиш зали, оналар ва болалар, ҳайдовчилар учун ҳордиқ хоналари шарқона усулда безатилди.

Янги автовокзал тоғ райони аҳолисига ички маршрутларда хизмат кўрсатаяпти. Ҳозир Сўхни қардош Тожикистон ва Қирғизистоннинг қўшни районлари билан боғловчи маршрутлар очиш режалаштирилаяпти.

КЎП ИШЛАГАН — КЎП ОЛАДИ

ҚЎҚОН нон комбинати меҳнат жамоаси кенгашининг қарорига биноан узоқ йил узлуксиз, самарали ишлаганларни тақдирлашнинг янги тартиби жорий этилди. Энди корхонада беш йил меҳнат қилганлар йилига бир марта ёрдам тариқасида 500 сўм, 10 йил ишлаганлар 1000 сўм, ўн йилдан ошиқ меҳнат қилганлар эса 1500 сўм пул оладилар.

Шунингдек, фахрий дам олишга чиқаётганларнинг нафақалари 110 сўмдан кам бўлмаслик чоралари кўриляпти. Янги оила қурганларга эса навбатсиз, устама ҳақисиз қарз берилмоқда. Ҳозирча бу имкониятдан 10 га яқин ёш оила фойдаланди.

Набижон СОБИР,
«Халқ сўзи»нинг ўз мухбири.

САХОВАТ

ОРАМИЗДА ярим жон, боқувчисини йўқотган, «қўли калта», ёлғиз яшаётган қариялар, афсуски, оз эмас. Биргина Балиқчи районида ана шундай фуқаролар 64 нафар экан.

Райондаги ташкилот ва хўжалик раҳбарлари нафақахўр қариялар ҳолидан бохабар.

Бобур номли жамоа хўжалиги бошқаруви ўз ҳудудида истиқомат қилаётган қарияларга 20 сўмдан ички нафақа тайинлади. «Ўзбекистон» жамоа хўжалиги эса 13 ночор оилани кўмир билан таъминлади. «Ғалаба» жамоа хўжалиги ҳудудида яшаётган қариялар ҳам ўзларига кўрсатилаётган ғамхўрликдан мамнун. Яқинда улар хўжалик ҳисобидан 60 килограммдан буғдой олишди.

Ёлғиз яшаётган қарияларнинг турмуш шароитини яхшилаш, ҳолидан хабар олиб туриш ноҳия ижтимоий таъминот бўлими қошидаги марказнинг диққат-эътиборидан четда қолмаяпти. 33 ходим кексаларнинг уйларига бориб хизмат кўрсатишяпти.

Абдумутал ВАҲОБОВ.
Андижон вилояти.

ТАФАККУР НИГОҲИ

Адабиётшунос олим Ўрол Носиров сўнгги йилларда ҳозирги замон ўзбек насрининг зукко тадқиқотчиларидан бири сифатида танилди. Яқинда олимнинг «Фан» нашриётида Ўзбекистон ССР Фанлар академияси мухбир аъзоси Матёқуб Қўшжонов муҳаррирлигида чоп этилган «Образларда услуб жилолари» китобида ҳам ўзбек насрининг забардаст намояндалари асарларидаги образлар системаси теран нигоҳдан ўтказилади. Китобда Ойбек, Абдулла Қаҳҳор, Одил Ёқубов, Асқад Мухтор, Пиримқул Қодиров сингари ёзувчилар асарларидаги ўқувчиларнинг севимли қаҳрамонларига айланган кишилар характери, уларнинг ҳаётий мантиғи ва моҳияти таҳлил қилинади.

Бадиий адабиёт, хусусан адабий қаҳрамонлар ҳақида фикр юритиш, уларни худди ҳаётда бор кишидек тасаввур қилиш бирмунча мушкул. Аммо адабиётшунос ҳар бир қаҳрамонни алоҳида бир дунё деб қабул қилади. Ана шу «дунё»нинг сирларига калит солади. Уларнинг юрагидаги орзу-аъмолларни, ўй-кечинмаларни, изтиробу шодликларни худди ёзувчидек қайта идрок этади, илм тарозисига қўяди. Адабий қаҳрамонлар изтиробларининг, ҳаёт ва инсонларга муносабатларининг илдизларига, ижтимоий кўламига назар ташлайди.

Муаллиф Ойбекнинг «Навоий» романи таҳлилига киришар экан, аввало уни ёзувчи «шахсияти шууридаги» қайси фазилатлар «Алишер Навоий қиёфасида намоён бўлишлиги», икки мумтоз зотнинг «қалбан ва руҳан» яқин томонлари қизиқтиради. Шу йўсин романнинг яратилиш вақтидаги ёзувчи қалбига, уни қийнаётган муаммоларга назар ташлайди. Навоийнинг разолат, мунофиқлик ва адолатсизликка нисбатан нафрати, Ватан ва халқ йўлидаги фидокорлиги «Ойбекнинг қалб нидоси» эканлигини роман мазмунидаги инсонпарвар ғоялар орқали исбот этади.

Китобда Одил Ёқубов асарлари анча кенг ва эҳтиром билан кўздан кечирилган. Одил Ёқубов ижодкор сифатида ўз қаҳрамонларини маълум бир ақидалар ёки тайёр ғоявий йўналишлар асосида эмас, характер мантиғи нечоғлиқ ҳаёт мантиғига мос тушишини ҳисобга олиб тасвирлайди. Ёзувчи қаҳрамонлари ўртасида биз ўрганган кескин қарама-қарши «ижобий», «салбий» деган ясама деворлар мавжуд эмас. Шу боис олим ҳам ёзувчи изидан бориб, инсонни инсон сифатида камолот ёки қабоҳатга етакловчи нарсаларнинг конкрет ҳолатини эмас, уларни шу кўйга солган жамиятдаги умумий муҳитнинг, унда ҳукм сурган қарашларнинг туб моҳиятини очишга ҳаракат қилади. Бу нарса айниқса ўзбек адабиётининг ўзига хос дурдона асарига айланган «Улуғбек хазинаси» романидаги қаҳрамонлар характери ва руҳиятидаги ҳолатлар таҳлилида яққол кўринади. Албатта, мазкур асар ҳақида талай илмий мақолалар эълон қилинган. Ўрол Носиров таниқли мунаққидлар У. Норматов, Н. Худойберганов, М. Қўшжонов, И. Ғафуровнинг ушбу асар ҳақидаги фикрларини эътироф этган ҳолда унга ўзгача бир нуқтаи назар билан ёндашади. Асарнинг сюжет чизиқларини, образларнинг ўзаро боғлиқлигини, конфликтлар марказдаги шахсларнинг бевосита Али Қушчига келиб боғланишини, романнинг энг етакчи қаҳрамони Улуғбекнинг садоқатли шогирди эканлигини исботлаб беради. Ёзувчи Али Қушчининг характерини чизишда унинг ташқи кўринишидаги асосий белгилардан фойдаланганлиги, «қорачадан келган бу новча, қотма одамнинг жуссасидан куч ёғилиб, кенг пешонаси, ўткир кўзларида чуқур заковат акс этиши, қийғир бурнию узунчоқ юзида бўлакча бир шиддат, мардлик» борлиги олим томонидан алоҳида таъкидланади. Али Қушчи устозига улуғ бир садоқат билан илм-маърифат йўлида жасорат ва сабот кўрсатади. Бошига не кунлар тушмасин, устози васиятларига хиёнат қилмайди. Падаркуш шаҳзоданинг ҳам жисман, ҳам маънан етказган қийноқларига дош беради. Илм аҳлини муртад, улар битган китобларни куфр деб, ҳақорат қилган шаҳзода Абдулатиф остидаги тахт, қўлидаги ҳокимиятга дарз кетганда Али Қушчининг оёқлари остида телбанома юкуниб, тақдири не бўлишини айтиб беришни илтижо қилади. Ёзувчи айтганидек, илм машъалини сўндирган одам қоронғиликда йўл тополмай ҳалок бўлади. Ана шундай чуқур драматик ҳолатлар, фоже тақдирлар хусусида олим чиқарган хулосалар ёзувчининг дунёда кимки ёмонлик қилса у жазосиз қолмайди, инсонга ақл ва шуур ана шу ҳақиқатни англаш учун берилган деган теран хулосасига ҳамоҳанг жаранглайди.

Олим Одил Ёқубовнинг ўз вақтида адабиётимизда катта воқеа бўлган «Диёнат» романидаги образлар ҳақида ҳам диққатга молик мушоҳадалар юритади. Асарни «тебратиб» турган — Отақўзи характери унинг жамики яхши-ёмон хислатлари билан кўрсатиб берилади. Ўз вақтида бу қаҳрамон хусусида у «ижобийми» ёки «салбийми» деган баҳслар бўлганди. Унинг одамларга, ҳаётга нисбатан мураккаб муносабати, характеридаги қарама-қаршиликлар ва зиддиятлар олим томонидан батафсил таҳлил қилинади ва образнинг чин моҳияти ижобий ёки салбийлигида эмас, Отақўзининг тирик одамлигида эканлиги очиб берилади.

Китобда Пиримқул Қодировнинг ҳам асарлари маҳорат билан тадқиқ қилинади. Жумладан, «Қора кўзлар», «Эрк», «Олмос камар» асарларидаги Аваз, Ҳулкар, Саттор, Розия, Аброр ва Вазира образлари бадиий кўлами, уларнинг руҳий дунёси ўзига хос тарзда баҳоланади. Пиримқул Қодиров қаҳрамонлари инсоний ғурурни, муҳаббат ва садоқатни улуғлашга зўр бир ички эҳтиёж сезиши, уларни ёруғ жаҳонда устивор этиб турган қадриятлар ҳам худди шу туйғуларда жо эканлиги ҳарорат билан ёзилган. Шунингдек, мазкур китобдан Ғафур Ғулом, Абдулла Қаҳҳор, Асқад Мухтор сингари ёзувчиларимиз асарларига бағишланган тадқиқотлар жой олган.

Ўрол Носиров — заҳматкаш олим. Унинг кўпгина илмий тадқиқотлари китоб ҳолда чоп этилган ва олий ўқув юртлари, мактабларда муҳим қўлланма сифатида фойдаланилмоқда. Олимнинг биз кўздан кечирган китоби ҳам ўз ўқувчиларини топади, деган умиддамиз.

БУ КИТОБНИ ЎҚИДИНГИЗМИ?

Эсирғап Боли ўғли ЖЎШҚИН,
Жалолиддин САФО.

Ф. СП—1

ССЖИ Алоқа вазирлиги «Матбуот уюшмаси»

„ ХАЛҚ СЎЗИ" 64608
(нашр номи) (нашр кўрсаткичи)

рўзномасига ОБУНА

обуна сони

1992 йил учун (ойлар бўйича)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Қаерга
(почта кўрсаткичи) (манзил)

Кимга
(насаби; исми ва отаси исмининг бош ҳарфлари)

РЎЗНОМАНИ ЕТКАЗИШ ВАРАҚЧАСИ

п.в. жойи 64608 (нашр кўрсаткичи)

„ ХАЛҚ СЎЗИ"
(нашр номи)

обуна / янги манзилга юбориш	баҳоси	сўм	обуна сони
	баҳоси	сўм	

1992 йил учун (ойлар бўйича)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Қаерга
(почта кўрсаткичи) (манзил)

Кимга
(насаби; исми ва отаси исмининг бош ҳарфлари)

ҚАДРЛИ МУШТАРИЙЛАР!

1992 йил учун рўзнома ва ойномаларга обуна қилиш давом этмоқда. «ХАЛҚ СЎЗИ» рўзномаси учун ҳам обуна барча алоқа бўлимларида 1 августдан бошлаб қабул қилинмоқда.

Рўзноманинг бир йиллик обуна баҳоси 25 сўм 68 тийин, ярим йилга 12 сўм 84 тийин, уч ойга эса 6 сўм 42 тийин.

ҲУРМАТЛИ МУШТАРИЙЛАР! Қадрдон рўзномангиз — «ХАЛҚ СЎЗИ»га обуна бўлишни унутманг!».

УШАЛМАГАН АРМОНИМСАН

Ҳаёт нақадар ширин, яшаш қандай яхши. Тўрт мучали соғ одам бу ҳақда ҳамиша ҳам ўйлайвермаслиги табиий. Аммо Фахриддин ўйлайди. Тиришиб, бор иродасини ишга солиб, ногиронлигини унутиб яшашга интилади. Унинг шеърларида ҳаёт, ишқ мавж уриб туради.

МУНГЛИ ҚЎШИҚ

Дилдор, сенга ёқолмадим,
Ҳеч йўқса бир боқолмадим.
Гуллар тердим ишқ боғида,
Сочларингга тақолмадим.

Қўнғир сочинг ўрим-ўрим,
Ҳар толаси менинг шўрим.
Ўлгунимча тўлғонаман,
Сени ўзга боғда кўриб.

Дилимдаги дилдор эдинг,
Кўйингдаги бедор эдим.
Ҳай-ҳай, жабру ситамлардан
Афгор этдинг—бемор этдинг.

Билсанг, жону жаҳонимсан,
Қуёш, ойли осмонимсан.
У дунёю бу дунёда
Ушалмаган армонимсан.

ТЎРТЛИКЛАР

Тақдирни яратар асл мард киши,
Тақдирга тан бермоқ нодоннинг иши.
Бугунни эмас, йўқ, эртани ўйлайман,
Гўё меникидир дунё ташвиши.

* * *

Ўткинчи ҳисларга эрк бериб қўймай,
Юртим, жамолингга қарайман тўймай.
Жамолинг гўёки жаннати эрам,
Жаннати одамман шунинг-чун мен ҳам.

Фахриддин ТОШПЎЛАТ,
Самарқанд вилояти, Қўшработ ноҳиясидаги Эргаш Жуманбулбул ўғли номли давлат хўжалиги.

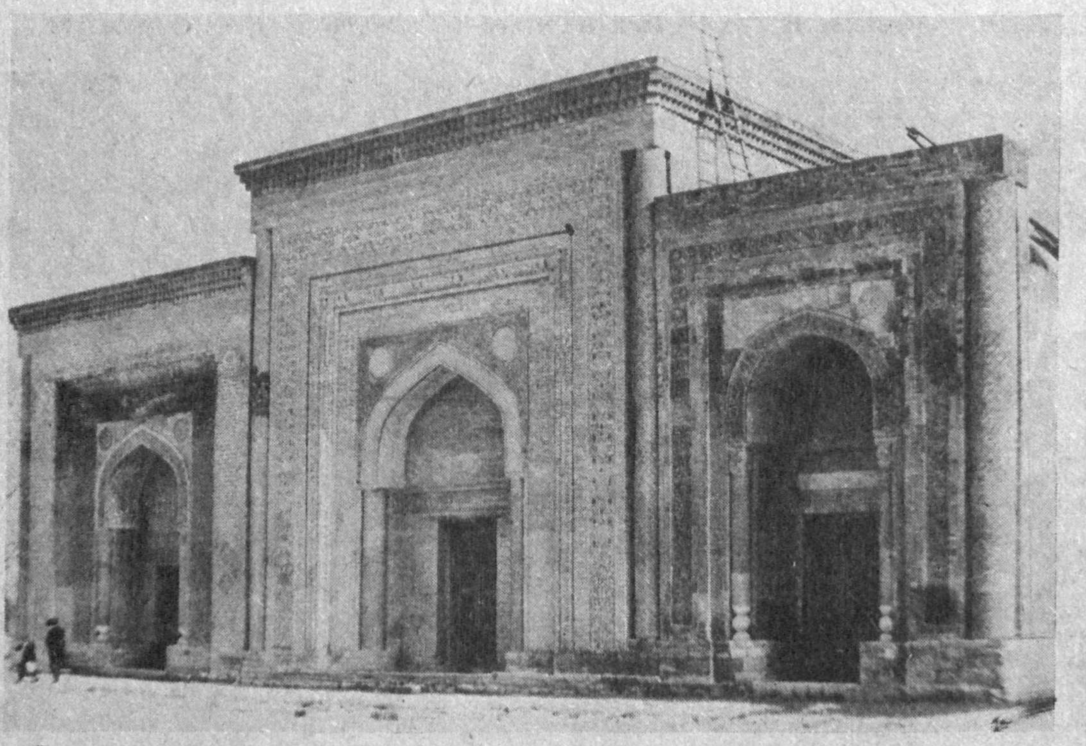

Ўзган Ўрта Осиёдаги энг қадимий шаҳарлардан биридир. Жуда кўп истилоларни бошидан кечирган бу шаҳар X—XI асрларда Қорахонийлар давлатининг пойтахти эди. Бу ерда кўплаб тарихий обидалар бунёд этилган бўлиб, бугунгача уларнинг баъзилари сақланиб қолган.

Афсуски, кўпгина кўҳна шаҳарлардаги каби бу жойда ҳам тарихий ёдгорликларни таъмирлаш қониқарли даражада эмас.

СУРАТДА: Ўзган минораси яқинидаги XI—XII асрларда бунёд этилган Султоним мақбараси.

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛ олган сурат.

«ЭКОЛОГИЯ БИЛАН СИНАШ»

Навоий кон-металлургия комбинатининг буюртмаси асосида суратга олинган илмий-оммабоп фильм шундай деб аталади.

Корхонанинг етакчи мутахассислари ушбу фильмни биринчи бўлиб томоша қилдилар. Улар «Леннаучфильм» студияси режиссёри Е. Аксенов бошчилик қилаётган муаллифлар жамоаси ишига юқори баҳо бердилар. 30 минутли рангли фильм комбинатнинг мулки бўлиб қолди ва ундан Қизилқум минтақаси аҳолиси ўртасида экология билимларини тарғиб этишда фойдаланилади.

(ЎзТАГ мухбири).

• Куюнчак дил баҳсга чорлайди

БИРГАЛИКДА ҲАЛ ҚИЛАЙЛИК

Мени анчадан буён безовта қилиб келаётган халқ маорифига тааллуқли муаммолар хусусида фикрларни баён этмоқчиман.

Шулардан бири мактаблардаги бепул нонушта билан боғлиқ. Унинг жорий қилинганига бир ярим йил бўлди. Бу фармонни амалга ошириш асосан халқ таълими ходимларининг зиммасига юклатилган.

Аммо, биринчидан, ошхоналардаги шарт-шароит талаб даражасида эмас. Ошпазлар кам, яъни бир соат давомида 1.300 — 1.400 дан тортиб 1800 гача ўқувчи нонушта қиладиган катта мактаблар (ўқувчиларнинг умумий сони бу мактабларда 2.100 — 2. 400 гача) ошхонасида икки ёки уч нафар ошпаз ишлайди.

Иккинчидан, кўп жойларда ошхона жиҳозларидан тортиб идиш-товоқ масаласигача ҳал қилинмаган. Ҳаттоки, оддий стаканлар етишмайди. Столлар кам. 1000 — 1500 ўринли мактабларда атиги 60 ўринли ошхона мавжуд.

Учинчидан, болаларнинг шахсий гигиенасидан дастурхон атрофида ўтиришгача, қошиқни ишлатишдан ўртоғи ёки дўстига муносабатигача, дастурхон тузатишдан уни йўғиштира билишигача, овқатни қабул қилишдан бошлаб еган овқатига шукр келтириши ва ўз миннатдорчилигини изҳор қилишигача каби оддий маданият намуналарини сингдириб бориш каби ишлар ҳам ўқитувчи ва мураббийнинг зиммасидадир. Шунинг учун ҳам ошхона мудири, албатта, ташаббускор, боласевар, бағрикенг ва меҳрибон опахонларимиздан бўлса, тарбия ва иқтисод уйғунлашган бўлур эди.

Энди ўқитувчиларга берилган имтиёзлардан бири — уй-жой масаласини олайлик. Мана, олти ойдирки, ўқитувчиларнинг 75 фоизи квартираларини ўзларига хусусий мулк сифатида расмийлаштириш имкониятига эга эмаслар. Сабаби—эрта тонгдан токи соат 18 — 19 гача ишда банд бўлган одамнинг ташкилотма-ташкилот юриб, қоғоз йиғишга вақтию ҳоли етишмайди. Шу борада мен бир нарсани таклиф қилган бўлардим. Давлат суғурта ташкилоти ходимлари каби ЖЭКлар, «Энергосбит» ва бошқа мутасадди идоралар ўз иш жойларини бир неча кунга мактабларга кўчирсалар, қисқа муддатда квартиралар муаммоси ҳал қилинар эди.

Кўпчилик унутган муаммолардан яна бири — ўқитувчини асраш-авайлаш, саломатлигини тиклаш. Ўқитувчининг ёзги таътили 48 кундан иборат бўлгани билан, шундан тахминан 50 фоизи кўргазмали қуроллар жамлашга, қидиришга; 20 фоизи режалар тузишга; 30 фоизгинаси дам олишга сарфланади...

Халқ таълимини такомиллаштириш, унинг шохобчаларини ихтисослаштириш ҳақида ҳам тўхталмоқчиман. Авваламбор тажрибалар асосида фарзандларимизни миллийлик, маънавий бойлик ва тафаккур, эътиқод ва халқпарварлик руҳида тарбиялаш омиллари бўлиши лозим. Тажриба назариёт билан бир қаторда, амалиётга суяниши шарт.

Мисол тариқасида Тошкентда ташкил қилинган 9-(лицей), 140- (коллеж), 50- (гимназия), 99- (миллий-маданий марказ) мактабларини олайлик. 99- ва 9-мактаблардан бошқаларининг Ўзбекистон келажаги учун нафи камроқ бўлиши сезилаяпти. Ушбу билим даргоҳларида республикамиз тарихи, миллий анъаналари, урф-одатлари ва маданиятини ҳам ўрганиш кераклигини маъмурият негадир лозим топмаган. Бунинг сабаби—юқори маориф идораларидаги ходимларнинг билимлари саёзлиги, лоқайдлиги ёки маҳаллий шароитларни яхши билмаслигидир балки?

Қайта қурилиши лозим бўлган энг зарур ишлардан бири республика ўқув методик Марказидаги ходимларнинг савиясини синовдан ўтказишдир.

Юқори маориф идораларидан келаётган методик кўрсатмалар ҳамон фақат рус тилида. Назаримда, давлат тилини ўрганиш, ўргатиш ва амалда қўлланиши даражасини таҳлил этиш вазирликлар, шаҳар ва район идораларининг иш юритиш услубидан бошланса, айни муддао бўлур эди. Афсуски, икки йилдирки, давлат тилини ўрганиш муаммосини текшириш мактабдан бошланиб, мактабда тугатилади.

Икки тилли мактаблар ташкил қилиш кейинги ўн йилликда урф бўлиб, буни байналмилалчилик рамзи деб атадик. Шуни таъкидламоқчиманки, бундай мактабларда иш юритиш қоғозларигина эмас, педагогик кенгашлар ҳам рус тилида олиб борилаётир (гоҳо ўзбекчага таржима қилиб қўйилади).

Тил ўргатиш ишини ўрганиб чиқиб, давлат маблағи қайси мақсадларга сарфланаётгани ҳақида ҳисоб-китоб қилинса, мақсадга мувофиқ бўларди. Ўзбек тили ўргатиш курсларининг фойдаси бўлаяптими? Мана, икки йилдирки, мен ишлаётган идорада бирор оврупоийк давлат тилини 20 фоиз бўлса-да, ўрганишга, ҳеч бўлмаса уни ҳурмат қилишга эътиқоди борлигини сезмадим.

Бугун — миллий, малакали ишчи кучи етишмаган бир пайтда мактаб маъмурияти, завод ва фабрика жамоалари билан шартнома тузиб, машғулотлар бевосита корхоналарда олиб борилса, ўқувчига маълум миқдорда ҳақ тўланса (меҳнатига яраша), икки йилдан сўнг унинг етуклик гувоҳномасига қўшиб, орттирган касби ҳақидаги гувоҳнома берилса...

Ҳозир ўқувчиларимиз ҳаётга мутлақ тайёр эмаслар, чунки дастурларимиз ҳаддан ташқари кенгайиб кетган. «Инсон ва қонун», «Инсон ва ҳуқуқ», «Инсон ва табиат» каби машғулотларни биринчи синфданоқ, иложи бўлса боғчадан бошлаш лозимки, токи фарзандларимиз нима мумкин-у, нима мумкин эмаслигини тушунсинлар.

«Одобнома» фанининг киритилиши қалблардаги эзгу ўйларга ҳамоҳанг бўлди. Бироқ ҳанузгача вазирлик мактабларга бу соҳада бирон-бир маслаҳат ёки кўрсатма тайёрлаб бергани йўқ. Таклифим шуки, ҳозирча «Ўқитувчилар газетаси»да мавзулар бериб борилса, баҳслар чоп этилса, «Қобуснома» китоби ҳам дастур сифатида тасдиқдан ўтса.

Қундузхон ҚОДИРОВА,
Тошкент шаҳар, Куйбишев район халқ таълими бўлимининг миллий мактаблар бўйича назоратчиси, халқ таълими аълочиси.

ХУФИЯ ҲИММАТ

Ижобий фельетон

Яқин ярим йилдирки, Андижонда қулоқ эшитиб, кўз кўрмаган ҳодисалар юз беряпти.

Қўрғонтепа районида бир бева аёл худонинг берган куни тонг саҳарда туриб, илтижо қиларкан:

— Қачонгача касалхонадан берилаётган овқатнинг ярмини ўзим еб, қолганини яширинча қизчаларимга ташийман? Мен шўрликдан меҳру шафқатингни дариғ тутмагин, эй худо!

Аёл шундай дея шифохонадан яширинча уйига келса, тўртала қизиям янги либос кийиб, палов дамлашаётганмиш.

— Ким олиб берди бу устбошларни?

— Билмадик. Мактабдан келсак, анови сўрида турган экан. Сиз ташлаб кетибсиз деб ўйлабмиз...

Марҳамат районида боқувчисиз қолган бир чол-кампир тонгда ҳовлига чиқишса, айвон устунига оппоқ эчки боғлаб қўйилганмиш. Чол «бирор душманим мени қуруқ туҳматга қолдириш ниятида бировнинг эчкисини ўғирлаб, боғлаб кетган бўлса-чи», — депти-ю тездан қишлоқ шўроси билан мелисага хабар қилибди.

Арз-дод тингловчилар дарҳол ўғрининг изига тушиш ўрнига қотиб-қотиб кулиб, чолни тинчлантиришибди.

— Эчкини худо берган ризқ-насиба деб билинглар-да, соғиб сутини ичаверинглар.

— Ҳимм, — дебди қайсар чол соқолини тутамлаб, — ҳамонки кулдингларми, демак бу кимнинг иши эканлигини яхши биласанлар, сенларда биз, бева-бечораларга айтилмайдиган бир сир бор.

На қишлоқ шўросидагилар, на хўжалик раҳбарлари, на участковой оғиз очишолмабди, талқон ютгандай кўзларини лўқ қилиб тураверишибди.

Чол мана бўлмаса депти-ю, эчкини ижроком раисининг ҳовлисига киритвориб, уйига кетибди. Қарангки, тонг отмасдан ўша эчки яна чол-кампир яшаётган уй айвонидаги устунда боғлиқлик турганмиш. «Ма-а, ноз қилма-ай тезроқ соғиб ол, елиним оғриб қолади-и» деганга ўхшаб маърармиш. Чол бўғилармиш, «Астағфируллоl» дермиш нима қилишни билмай.

Ҳой отахон, онахонлар, бечораҳол опа-сингилар! Минг бўғилинг, бу ғаройиб ишларнинг сир-асрорини маҳаллий раҳбарларингиз айтмайди, уни биз — қаламкашлардан сўранг:

Шу йилнинг бошида — хонадонларга бир эшикдан қаҳатчилик, иккинчи эшикдан қимматчилик ваҳима солиб кириб келаётган кунларнинг бирида вилоят халқ депутатлари кенгаши аъзолари элдан яширинча мажлис-машварат ўтказдилар. Йиғилишга карнай қиворади деб мухбир зоти яқинлаштирилмаган бўлса ҳам, каминангиз у ерда бўлган гап-сўзларни узуқ-юлуқ эшитиб қолган.

— Ҳукуматимиз бечораҳол одамларга имкони борича ёрдам бераяпти. Меҳнат жамоалари, турли-туман ташкилотлар ҳам қараб туришгани йўқ. Лекин иқтисодий танглик баъзи ногиронларни барибир исканжага оляпти. Хўш, уларга яна қандай ёрдам беришимиз мумкин? — МАСАЛАНИ кўндаланг қўйди раислик қилувчи.

Ана шундан кейин иймон, виждон, хиёнат, заковат, савоб, инсоний бурч, қарзу фарз тўғрисида бири қолиб бири гапириб кетди. Охирида бир овоз аниқ эшитилди:

«Ҳимматсиз киши эр сонида эмас, деганлар. Менинг таклифим шу: ҳар бир маҳаллада ўзига тўқ бир неча хонадон бўлиши табиий. Ўшалар қорнига топса урён қоладиган фақир кишиларни ўз оталиғига олиши керак. Масалан, мен икки муҳтожнинг ҳожатига ярайман».

Шу гап айтилди-ю, қарсак янгради.

«Яхши, — деди раислик қилувчи, — лекин қош қўяман деб, кўз чиқармайлик, ўртоқлар. Бечораҳол одамлар моддий жиҳатдан қашшоқ бўлгани билан маънавий жиҳатдан жуда бой. Садақа олгандан кўра оч ўтиришни афзал кўрадиганлари ҳам кўп. Бир мисол айтай: тунов куни «Андижон шаҳрида яшовчи жамики муҳтожлар ижроқўмга йиғилсин, хайр-садақа улашилади» деб эълон қилсак, қисилиб-қимтиниб атиги 8 киши келди. Ваҳоланки, шаҳарда ўта ночор шароитда яшаётганлар рўйхатида салкам 1000 кишининг номи бор. Гапнинг индаллосини айтсам, сиз билан бизнинг оталиққа олишимиз беминнат шов-шувсиз, ҳаттоки хуфиёна бўлиши керак. Навоий ҳазратлари шундай деганлар:

Қил яшилиғ-у,
демакни дохил қилма,
Миннат била
яхшиликни ботил қилма».

...Гапнинг қисқаси, шу мажлис-машваратда яширинча қабул қилинган қарор вилоятдаги жамики райком, ижроком, ҳатто маҳаллаларда ҳам имижимида муҳокама қилинди-ю, вилоятдаги 5000дан ортиқ ночор ўзига тўқроқ кишилар томонидан хуфия равишда оталиққа олинди.

Бор гап шу.

Ночор яшаётган азизлар! Мабодо бирор киши уйингизга келиб, бир пиёла чой устида ҳол-аҳвол сўраб кетганидан кейин тўшак тагида пул, ёхуд эшигингиз олдида совға-салом пайдо бўлиб қолса, билингки, бу фаришталарнинг эмас, саховатпеша одамларнинг иши. Кимни дуо қилишни билмай юрган бўлсангиз, омин денг: саховатли кишиларнинг ишига ривож берсин, сизга у бирни берса, ўзига ўнта бўлиб қайтсин. Ҳадисдаям: «Бировга яхшилик қилсанг, фойдаси ўзингга кўпроқ тегади», — деб айтилган.

М. АБДУКАРИМОВ.
Андижон.

Ғаройиб тақдирли одамлар

МУҲАММАД ТОҲИР ШОҲ: «ҲОМИЙЛИККА ТАЙЁРМАН!»

Мен даставвал Муҳаммад Тоҳир Шоҳ билан учрашгач, уни Бангладешда яшаётган ўзбеклардан бўлса керак, деб ўйлагандим. Суҳбат асносида...

О, муҳаббат, сен илоҳий кучсан! Сенга сиғиниб, суянмоқ керак. Бу дунёда сен учун чегара йўқ: етти қават осмону қуёшга туташ виқорли тоғлар бир қадам. Зангори океанлар пойингга поёндоз. Сувга чўкмайсан, ўтда ёнмайсан, ўққа учмайсан. Сенга таъзим қиламан!

Муҳаммад Тоҳир Шоҳ ҳам муҳаббат қаршисида таъзим қилган бўлса не ажаб. Тақдир сўқмоқлари уни Тошкентга олиб келди. Аспирантурада ўқиди. Шу ерда қаршилик Нодира исмли қиз билан танишди. 1981 йили уларнинг тўйи бўлди. Орадан уч йил ўтгач, Бангладешга кўчиб кетишди...

У бахт ҳақида тўлиб-тошиб гапирди. Ўз тақдирини шунчаки эмас, бир умрга Нодира билан боғлаганини, ҳозир икки қизи: Шоҳ Феруза ва Шоҳ Тахмина борлигини қувона-қувона сўзлади. Бахт нима?

Муҳаммад Тоҳир Шоҳ бу гал Қашқадарё вилоятидаги болалар уйи ва мактаб-интернат тарбияланувчиларига атаб 400 килограмм совға олиб келибди: печенье, чой, сут талқони, совун, шим, кўйлак, бир марта ишлатиладиган шприцлар... Сиз туфайли ёш болалар шодланса, бу бахт эмасми? Уларнинг чеҳрасидаги табассумни кўриб, кўзингизда ёш айланса — бу бахт эмасми?

Бугина эмас. Муҳаммад Тоҳир Шоҳ 1979 йил 11 август куни авиация ҳалокати туфайли ҳалок бўлган севимли «Пахтакор» командамиз ўйинчиларининг оила аъзоларига ёрдам тариқасида ўз ҳисобидан 10 минг сўм ажратди. Энди эса жумҳурият ёшлар терма командасини хорижда тикилган спорт костюмлари билан таъминламоқчи.

— Мен Ўзбекистон ва Бангладеш ўртасидаги маданий-иқтисодий алоқаларнинг ривожланиши йўлида ҳомийлик қилишга доимо тайёрман, — дейди меҳмон.

Бу нима? Инсонийликми, туз тотган ерга садоқатми ёки ёрга вафоми? У нимаики бўлмасин, бир нарса ҳақиқат: Муҳаммад Тоҳир Шоҳ иқтисодий тангликдан чиқишда ўзбек халқига чин дилдан ёрдам бермоқчи. Менимча, шундай содиқ дўстлар ҳимматию кўмагидан фойдаланиш фақат самара беради. Дўст бўлайлик, ҳамкор бўлайлик, деб бир бор чўзилган қўл ҳавода муаллақ қолса, иккинчи гал узатилмайди. Инсон табиати шундай: меҳрга меҳр талаб этади.

Бизнесмен Тоҳир Шоҳ етти тилда, жумладан ўзбек забонида гаплаша олади. Иккита қурилиш ва тикувчилик фирмасининг хўжайини бўлган бу соҳиб айни пайтда Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Қурилиш бўлимида консультант бўлиб ишламоқда. Бангладешдаги Совет элчихонаси биноси лойиҳасию қурилишини унинг фирмаси бажарган. Ҳозир улар Кувайт ва Жанубий Корея элчихоналари учун иморат тиклашаяпти.

Биз юқорида тил ҳақида гапирдик. Бугун қанча кўп тил билсанг, шунча яхши. Меҳмонимизнинг умр йўлдоши Нодира (Тоштемирова) Шоҳ ҳам бешта тилда бемалол сўзлашади. У Дакка шаҳридаги Америка мактабида чет элликларга инглиз тили ва мусиқадан дарс беради. Уни ўзбек муаллима, дейишаркан. Хорижда ўзбек номи довруғини таратиб юрган бундай кишиларга минг раҳмат десанг арзийди.

«Нодира олис юртда қийналмаяптими?» деган саволимизга Муҳаммад Тоҳир Шоҳ бундай жавоб қилди:

— Йўқ, биз ҳар йили Қаршига келиб-кетамиз. Тошкентда эса дўстларим жуда кўп. Пойтахтингиз менинг иккинчи ватаним бўлиб қолган. Чунки унинг тузини едим, ундан кўп қарздорман. Биласизми, бизнинг тилимизда ҳам замин, осмон, раста, нон каби сўзлар бор. Таомларимиз ҳам ўхшаш: палов, кабоб ва чучвара тайёрлаймиз. Урфу одатларимиз, динимизда эса деярли фарқ йўқ. Демак, бир-биримизга бегона эмасмиз, шундай эмасми?

Меҳмоннинг юракдан чиққан бу сўзларига имон келтирдим. Унинг самимий чеҳрасида эса эзгулик туйғулари барқ урарди.

Суҳбатимиз охирида Муҳаммад Тоҳир Шоҳ «Халқ сўзи» рўзномаси мухлисларига ўзбек тилида ўз дил истакларини ёзиб қолдирди:

Маннон ОТАБОЙ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Мен ўзбек халқига ва дўстларимга чин кўнглимдан яхши ҳаёт, порлоқ келажак тилайман, Доимо сизлар билан биргаман.

Тоҳир Шоҳ

ҲУРМАТЛИ МУШТАРИЙЛАР!
ОБУНА ВАРАҚАСИНИ БЕХАТО ТЎЛҒАЗИШГА ҲАРАКАТ ҚИЛИНГ!

Агар обуна «Матбуот уюшмаси» агентлигида расмийлаштирилган бўлса, касса аппаратининг муҳри, алоқа бўлимларида расмийлаштирилганда эса тақвим штемпели, албатта, бўлиши керак.

Бу ҳолда обуначиларга абонемент билан бирга пул қабул қилинганлиги ҳақида квитанция берилади.

АЗИЗ ОБУНАЧИ ЎРТОҚЛАР!

Рўзнома ва ойномаларга обуна варақчасини сиёҳли ручкаларда хатосиз, сўзларни қисқартирмасдан ва тушунарли қилиб тўлғазинг.

Обуначи ўз турар жой манзилгоҳи, насаби, исми ва отасининг исмини аниқ ёзиши талаб этилади.

Обуна варақчасидаги «ПВ-Жойи» деган ёзувли катакларни алоқа бўлинмалари ва «Матбуот уюшмаси» агентликлари ходимлари тўлғазади.

ЖИЗЗАХ ЯНГИЛИКЛАРИ

БАХМАЛ АТЛАСИ

ЎСМАТдаги ҳунар-техника билим юрти биносининг бир қисми район ипакчилик ишлаб чиқариш корхонаси ташкил этган атлас цехи тасарруфига берилди. Ҳозирча ҳар куни 10 метрдан атлас тўқилмоқда, яқин ойлар ичида кунлик кўрсаткич юз метрга етказилади. Бундан кейин Бахмалда етиштирилган пилла шу ернинг ўзида қайта ишланади. Тайёр маҳсулотга айлантирилиб савдога чиқарилади.

ЖИЗЗАХ. Абдулла Салимов узоқ йиллар Тошкент политехника институтининг Жиззах филиалига раҳбарлик қилган эди. Ўқув юртида таълим олган Абдулла аканинг кўплаб шогирдлари бугун далаларда фаоллик кўрсатишмоқда.

Шаҳардаги оққўрғонлик маҳалла аҳли юртдошларининг хотирасини абадийлаштиришди. У истиқомат қилган кўчага Абдулла Салимов номи берилди.

Ҳасанбой БОТИРОВ.

МОЙ УЗЛАРИДАН ЧИҚАДИ

ЯҚИНДА Пахтакор районидаги Кичанов номли давлат хўжалигида ишга туширилган жувозхонада кунига 50—60 килограммдан кунжут, зиғир мойи тайёрланаяпти. Бундан ташқари, 40-50 килограммдан кунжара хўжалик чорвасига жўнатилмоқда. Ҳисоб-китобларга қараганда, бу кичик корхона йилига 2,5 минг сўм фойда келтираркан.

А. МАМАРАСУЛ ўғли.

РАНГТАСВИРДА ОЛАМ ЖАМОЛИ

ҲАЁТ тароватии, инсон гўзаллиги, қадимий ва навқирон шаҳарлар манзараси, боқий обидалар, анвойи боғлару сержило чўққилар, кумуш жилғалар кўрки ажойиб полотноларда моҳирона акс эттирилган.

Самарқанддаги офицерлар уйида ташкил қилинган кўчма кўргазма мухлисларда худди шундай таассурот қолдирди. У «Дунё — мусаввир кўзи билан» деб номланган. Ўзбекистон ССР халқ рассоми Жавлон Умарбековнинг туркум асарлари, шунингдек истеъдодли мусаввирлардан Г. Бойматовнинг «Ургутда оқшом», М. Тўхтаевнинг «Афсоналар яратиладиган оламда», В. Охуновнинг «Ойнинг туғилиши», Ю. Стрельниковнинг «Хотангри чўққиси», А. Икромжоновнинг «Яшин» номли полотнолари томошабинларда қизиқиш уйғотди.

Ҳабиб ТЕМИР,
«Халқ сўзи» мухбири.

ЭЪЛОН

Ўзбекистон Маданият жамғармаси ва **«Интер—Осиё»** тижорат фирмаси дунёда биринчи марта Амир Темур сурати билан 1992 йил тақвими (календари)ни нашрдан чиқарди. Нархи шартнома асосида белгиланади.

Сурат-тақвим жумҳуриятнинг барча фуқароларига, корхона, ташкилот, муассасаларга нақд пулга ҳамда пул ўтказиш йўли билан сотилади.

Бизнинг манзилимиз: Тошкент шаҳри, Маяковский кўчаси, 6-уй. Ўзбекистон Маданият жамғармаси. Тел: 33-04-28.

Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи: Н. С. САЪДУЛЛАЕВ.

Таҳрир ҳайъати: А. А. АБДУЛЛАЕВ, Ф. Й. АБДУРАҲИМОВА, И. Г. ВОЛКОВ, Д. М. ҒУЛОМОВА, С. С. ҒУЛОМОВ, З. И. ЕСЕНБОЕВ, А. И. КОВАЛЕВ (масъул котиб), Л. П. ҚАЮМОВ, М. МУҲАММАДҚУЛОВА, С. Ф. МУҲИДДИНОВ (масъул котиб), Т. Э. НАЗАРОВ (бош муҳаррир ўринбосари), З. Қ. НОРМУҲАМЕДОВ, Л. Н. ПАК (бош муҳаррир ўринбосари), Т. Р. ПИДАЕВ, М. РЎЗИМАТОВ, О. Р. САИДОВ (бош муҳаррирнинг биринчи ўринбосари), В. Н. СИГЕДИН, Ш. ТЕМУРОВ, Т. ҲОБИЛОВ (Тоҳир МАЛИК).

МУАССИС: *Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши*
МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй
Телефонлар: 32-09-67, 33-07-48. Индекс: 64608. Буюртма № 5837.
118800 нусхада чоп этилади.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри, 700083. Ленинград кўчаси, 32-уй. Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди: 21.30. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12